

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Martina Švelc

**Nasilje v družini – okvir dela organizacij za pomoč
otrokom, ki so žrtve nasilja**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Martina Švelc

Mentorica: izr. prof. dr. Alenka Švab

Somentorica: doc. dr. Bojana Lobe

**Nasilje v družini – okvir dela organizacij za pomoč
otrokom, ki so žrtve nasilja**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Za pomoč pri izdelavi diplomske naloge se zahvaljujem svoji družini in prijateljem, ki so me ves čas študija podpirali, me spodbujali in zaupali vame. Za strokovno pomoč, usmerjanje in nasvete iskrena hvala mentorici dr. Alenki Švab in somentorici dr. Bojani Lobe. Za čas, ki so mi ga namenili, in iskrene odgovore se zahvaljujem tudi vsem zaposlenim in prostovoljcem v organizacijah, kjer sem opravljala intervjue.

NASILJE V DRUŽINI – OKVIR DELA ORGANIZACIJ ZA POMOČ OTROKOM, KI SO ŽRTVE NASILJA

Nasilje v družini je v današnji družbi velik problem. Še posebej se nad otroki izvajajo različne oblike domačega nasilja. Vsaka od njih pusti na otroku – žrtvi, določene posledice. Nad otroki se izvaja fizično nasilje, spolno nasilje, psihično nasilje, ekonomsko nasilje, verbalno nasilje in zanemarjanje. Najbolj pogosti obliki nasilja nad otroki sta fizično in psihično. Žrtve nasilja so lahko vsi otroci ne glede na starost, spol, veroizpoved, raso, narodnost in družbeni položaj družine iz, katere prihajajo.

Storilci nasilnih dejanj so navadno osebe, ki jih imajo otroci najraje in so jim najbližje. Tudi pri tem ni pomembno, kako ugledna je družina, katere veroizpovedi, rase, narodnosti, spola, starosti je storilec kaznivega dejanja.

Država poskuša problem nasilja reševati z različnimi politikami in zakonodajo. Pomembno vlogo pri odpravljanju nasilja v družini in pri pomoči žrtvam imajo vladne in nevladne organizacije, ki delujejo preventivno, aktivno pa pomagajo tudi, ko do nasilja v družini pride. Organizacije skupaj poskušajo rešiti čim več primerov nasilja in otrokom – žrtvam, zagotoviti srečno otroštvo.

Ključne besede: nasilje, žrtev, storilec, vladne organizacije, nevladne organizacije

DOMESTIC VIOLENCE – THE FRAMEWORK OF ORGANIZATIONS HELPING CHILD VICTIMS OF VIOLENCE

Domestic violence poses a considerable problem in today's society. Especially children are often victims of various types of such violence, each leading to certain consequences. Children can be subjected to physical, sexual, psychological, economic and verbal violence as well as neglect. However, the commonest types of violence against children are physical and psychological violence.

A victim can be any child regardless of their age, sex, religion, race, national origin and social status of their family.

Generally, the perpetrator of violent actions is a person beloved by the child and usually closest to the child. An offender of violent actions against children can be any person and can belong to any social, religious, racial, ethnic, sex and age group.

The government is striving to find solutions to this problem through different policies and legislation. An important role in resolving domestic violence and providing help for the victims undoubtedly play government and non-government organizations that launch prevention programmes on regular basis, and are actively involved when domestic violence becomes a reality. The organizations work closely together in order to resolve as many cases of domestic violence as possible, and provide a happy childhood for the child victims.

Key words: violence, victim, perpetrator, government organizations, non-government organizations

KAZALO

1	UVOD.....	7
2	NASILJE V DRUŽINI	9
	2.1 Sociološki vidiki nasilja	9
	2.2 Teorije o nasilju v družini	10
	2.2.1 Individualistične teorije.....	10
	2.2.2 Socialno psihološke teorije.....	11
	2.2.3 Sociološke ali sociokulturne teorije	11
3	OBLIKE NASILJA.....	13
	3.1 Fizično nasilje	13
	3.2 Spolno nasilje	14
	3.3 Psihično nasilje.....	14
	3.4 Ekonomsko nasilje	15
	3.5 Verbalno nasilje.....	15
	3.6 Zanemarjanje otroka.....	16
4	ŽRTVE NASILJA.....	17
5	STORILCI NASILJA.....	18
6	POSLEDICE IN REŠEVANJE NASILJA.....	20
	6.1 Posledice nasilja	20
	6.2 Znaki nasilja	21
	6.3 Pomoč otroku, ki je žrtev nasilja.....	21
7	INSTITUCIJE ZA POMOČ OTROKOM ŽRTVAM NASILJA IN ZAKONODAJA	23
	7.1 Institucije za pomoč otrokom žrtvam nasilja	23
	7.1.1 Institucionalna oblika pomoči.....	23

7.1.2	<i>Neinstitucionalna oblika pomoči</i>	24
7.2	Zakonska ureditev preprečevanja nasilja nad otroki	24
8	EMPIRIČNI DEL	25
8.1	Opredelitev raziskovalnega problema in metodologije.....	25
8.2	Predstavitev organizacij	26
8.3	Empirične ugotovitve	28
8.4	Ključne ugotovitve	33
9	SKLEP	35
10	LITERATURA	36
11	PRILOGE: PREPISI INTERVJUJEV	39
	PRILOGA A: INTERVJU – DRUŠTVO CENTER ZA POMOČ MLADIM (DPM).....	39
	PRILOGA B: INTERVJU – DRUŠTVO ZA NENASILNO KOMUNIKACIJO	44
	PRILOGA C: INTERVJU – DRUŠTVO TVOJ TELEFON	48
	PRILOGA Č: INTERVJU – DRUŠTVO SOS TELEFON.....	52
	PRILOGA D: INTERVJU – VARNA HIŠA GORENJSKE	57
	PRILOGA E: INTERVJU – ZAVOD EMMA – CENTER ZA POMOČ ŽRTVAM NASILJA.....	61
	PRILOGA F: INTERVJU – ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE (ZPMS), TOM TELEFON.....	65
	PRILOGA G: INTERVJU – CENTER ZA SOCIALNO DELO CERKNICA	69
	PRILOGA H: INTERVJU – CENTER ZA SOCIALNO DELO GORNJA RADGONA	73
	PRILOGA I: INTERVJU – CENTER ZA SOCIALNO DELO RAVNE NA KOROŠKEM.....	79
	PRILOGA J: INTERVJU – HIŠA ZAVETJA PALČICA	85

1 UVOD

V družini, ki je osnovna celica družbe, pogosto prihaja do nasilja. Največkrat so žrtve nasilja otroci, ki ga doživijo ravno v njihovem najožjem krogu – družini, kjer naj bi se otrok počutil varnega in sprejetega. Storilci nasilnih dejanj so najpogosteje osebe, ki jih otrok pozna, so mu najbližje in jim tudi brezpogojno zaupa.

O nasilju v družini se v preteklosti ni veliko govorilo. Danes se družba problema zaveda in tudi ukrepa, a kot kažejo izkušnje je na tem področju še vedno storjenega premalo. Prepogosto se pojavljajo primeri, ko starši zlorablajo svoje lastne otroke, jih izkoriščajo in jim ne nudijo ustreznih pogojev za njihovo življenje. Da nasilje ni več tabu tema, veliko pripomorejo tudi mediji. Danes je v medijskem prostoru vse več oglasov, ki odvrčajo od nasilnih dejanj in seznanjajo s statistikami nasilja v družini; vsakodnevno jih srečujemo tudi v okolju, v katerem živimo (veliki »jumbo« plakati). Istočasno pristojne službe opozarjajo, da je pri nas toleranca do nasilja zelo visoka; tej temi se večina ljudi najraje izogne.

Nasilje na otroku pusti dolgotrajne posledice, ki jih je nemogoče popraviti, pozabiti. Z ustreznimi pristopi jih je mogoče le omiliti, kajti v otrokovi podzavesti ostanejo usidrane za celo življenje.

V diplomski nalogi želim predstaviti, v katerih oblikah se izvaja nasilje nad otroki in ali obstajajo kriteriji, po katerih lahko določimo, kdo so žrtve nasilja. Del diplomskega dela bo obravnaval tudi storilce nasilnih dejanj; ugotavljala bom, zakaj se storilci nasilnih dejanj zanje odločijo.

Poskušala bom ugotoviti:

- ~ kam se lahko zlorabljeni otroci obrnejo po pomoč,
- ~ katere so tiste organizacije, ki so pripravljene pomagati otrokom žrtvam nasilja in
- ~ na kakšen način te organizacije pomagajo žrtvam nasilja.

V zadnjem delu naloge bom predstavila organizacije, ki pomagajo žrtvam nasilja, predvsem otrokom. V izbranih organizacijah sem opravila tudi intervjuje, v katerih sem se osredotočala zlasti na nasilje nad otroki, ki se dogaja v družini. Ugotovitve, do katerih sem prišla s pomočjo opravljenih intervjujev, bom predstavila v zadnjem delu diplomske naloge. Namen teh intervjujev je pridobiti čim več dodatnih informacij o nasilju nad otroki, dodatnih vedenj

in izkušenj, ki jih v literaturi na to temo ne najdemo, in tudi o tem, kako se organizacije med seboj razlikujejo ter v čem so si med seboj podobne.

Večina intervjujev je bila opravljenih v nevladnih organizacijah, saj so v našem okolju prevladujoče. Vse nevladne organizacije in način njihovega dela bom primerjala tudi z vladnimi organizacijami. Zanimalo me je predvsem, kako so si nevladne in vladne organizacije podobne v načinu dela – kaj jih povezuje in v čem se razlikujejo. Intervju je zajemal tudi vprašanja o sami organizaciji; o tem, kakšno si zaposleni in prostovoljci predstavljajo nasilje, in tudi o tem, kaj menijo o slovenski zakonodaji na tem področju.

2 NASILJE V DRUŽINI

Nasilje v družini je bilo prisotno že v pradavnini in do sedaj se takemu človeška družba še ni izognila. V zgodovini so bili v različnih civilizacijah odnosi pogojeni z vlogo očeta kot glave družine. Vpliv na odnos je imela tudi religija in ekonomski razvoj dežele (Kornhauser in Pleterski Rigler v Kornhauser 2007, 54).

Pomembno vlogo je vseskozi imela družina, ki predstavlja prostor, ki je stalno prisiljen reagirati na potrebe posameznika v njej (Oversnel-Kveder v Vojnovič 1996, 30).

Plaz in Veselič (v Lešnik Mugnaioni 2002, 123 – 125) sta mnenja, da kamorkoli se ozremo, se srečamo z nasiljem, in da je to način (ne)komunikacije, ki jo je družba sprejela. Pravita tudi, da lahko ljudje nasilna dejanja sicer obsojamo, a se jih v veliki večini tu in tam poslužujemo vsi. Mnogi so na primer mnenja, da je zaušnica otroku le vzgojni ukrep, ker mu to enostavno pripada, kadar ne uboga. Menijo, da to ni nasilje. Razlog za nasilje Plaz in Veselič iščeta v želji po nadzorovanju druge osebe, ki je v družini prisotna.

2.1 Sociološki vidiki nasilja

Družina je prostor, kamor se lahko zateče vsak posameznik, kjer najde ljubezen, razumevanje in podporo družinskih članov; vendar je to le idealizirano družinsko življenje. V družini najdemo formalen in neformalen družbeni nadzor, ki nas omejuje in se močno povezuje z možnostjo nasilnega vedenja. V družinah naj bi se namreč dogajalo veliko več nasilja kot kjerkoli drugje. Tako lahko družino opredelimo tudi kot skupino, v kateri je prisotnih veliko konfliktov in tudi stresa (Filipčič 2002, 42).

Zanesljivih statističnih podatkov o nasilju v družini za Slovenijo je malo. Ugotovitve javnomnenjske raziskave, ki jo je leta 2005 izvedlo Znanstveno-raziskovalno središče Koper, ki deluje pod okriljem Univerze na Primorskem, so:

- v Sloveniji je nasilje pogost pojav, kar meni približno polovica anketirancev - 45,5 %;
- da je nasilje širši družbeni problem, meni 67,3 % anketirancev, 32,7 % jih meni, da je nasilje v družini zasebni problem družine;
- med vsemi anketiranci jih je 23,7 % doživelo nasilje v družini; od tega jih je 73 %

žrtev nasilja v otroštvu, 17,6 % je nasilje doživljalo v otroštvu in v odrasli dobi;

- 66,5 % oseb z osebno izkušnjo nasilja v družini je doživelo psihično nasilje, 63 % fizično nasilje, 7,7 % ekonomsko nasilje in 3,7 % spolno nasilje;

- dobra polovica, 54,8 %, anketirancev meni, da je na voljo premalo informacij, kako pomagati žrtvam nasilja v družini. Slaba polovica, 48,5 %, se popolnoma strinja, da nasilje v družini ostaja skrito za štirimi stenami doma (Kralj).

2.2 Teorije o nasilju v družini

Nasilje v družini se opredeljuje zgolj glede na prostor dogajanja. Gre za to, kje se nasilje dogaja; to je v družini, tisti celici, kamor naj bi se otrok umaknil pred stresnimi situacijami, kjer bi se lahko počutil varnega, sprejetega, ljubljenega ...

Nasilja nad otroki ne moremo definirati enoznačno, saj je nasilje vse, kar moti otrokov razvoj in ga omejuje.

Pa vendar, kaj točno je nasilje nad otroki? Različni avtorji ponujajo različne poglede, vendar lahko zatrdimo, da je nasilje storjeno takrat, ko je otrok fizično ali psihično oškodovana oseba, ki je stara manj kot osemnajst let, škodo pa mu stori znana ali neznana oseba.

2.2.1 Individualistične teorije

Pri individualističnih teorijah so pomembne posameznikove osebnostne lastnosti. Pomembne so dedne lastnosti in tiste, ki jih otrok pridobi z odraščanjem v širšem okolju. Otrok, ki se rodi nasilnim staršem, bo po veliki verjetnosti tudi sam nasilen. Gre za to, da bo otrok povzel lastnosti, značaj tistega, ki ga bo vzgajal (Gelles in Loseke 1993, 8 – 9).

Med individualističnimi teorijami je najbolj pogosta *teorija o alkoholizmu kot vzroku nasilja v družini*. Na splošno velja prepričanje, da je alkohol najpogostejši vzrok za nasilje, vendar so raziskave pokazale zelo dvomljive rezultate. Le-ti kažejo povezanost alkoholizma in nasilja od 6 % do 85 %, kar je zelo velik razpon (Kantor in Straus v Filipčič 2002, 46).

Znotraj te teorije sta se razvili dve novi teoriji. Prva teorije je *dezinhibacijska teorija*. Ta razkriva direktno povezavo med nasiljem v družini in alkoholizmom. Teorija ne temelji na empirični potrditvi, temveč izhaja iz medicinskega pogleda, da alkohol učinkuje na osrednje živčevje. Alkohol vpliva na delovanje možganov, kar omogoča sproščanje jeze. Druga teorija

je *teorija socialnega učenja in zanikanja deviantnosti*. Ta teorija pravi, da se posamezniku oprostí nasilno dejanje, ki ga stori v alkoholiziranem stanju (Coleman in Straus v Filipčič 2002, 49).

2.2.2 Socialno psihološke teorije

Pri socialno psiholoških teorijah gre za povezavo med posameznikom in okoljem (Filipčič 2002, 45). Ena izmed teorij je *teorija socialnega učenja*. Teorija pravi, da svoje vedenje oblikujemo na podlagi dejanj, ki smo jim bili izpostavljeni v otroštvu. Tisti otroci, ki so bili v otroštvu deležni nasilja (lahko tudi nasilja med očetom in materjo), bodo v večji verjetnosti izvajali nasilje tudi nad svojimi otroki (MacKenry in Price 1994, 270). Otrok se tako od osebe, ki naj bi mu bila za vzgled, nauči nasilnega dejanja. Tako se nasilje prenaša iz roda v rod. Tak način prenašanja nasilja se imenuje medgeneracijski prenos nasilja. Tudi raziskave kažejo, da se je veliko ljudi naučilo nasilnega vedenja od svojih staršev, sorodnikov in znancev. Ta teorija ne drži v vseh primerih, saj ni vsak, ki je bil v otroštvu deležen nasilja, tudi sam postal nasilnež. Res je tudi, da lahko postane nasilen tudi otrok, ki nasilja v otroštvu ni bil deležen (Filipčič 2002 55 – 56).

V ta krog teorij spada tudi *teorija izmenjave*, ki govori o pridobivanju koristi. Ker nekdo ne dobi določene koristi, je oškodovan in dejstvo, da nekaj ni pravično razdeljeno, v posamezniku sproži nasilje. Teorija razlaga nasilje kot tehtanje koristi in stroškov. Najlažje si to teorijo ponazorimo s primerom, ko nekdo izvaja nasilje nad drugimi zaradi svoje nadmoči. (Gelles in Loseke 1993, 157).

2.2.3 Sociološke ali sociokulturne teorije

Te vrste teorij nasilje razlagajo na podlagi norm, institucije, vrednosti, delovanja sistema in vedenja.

Prva od teh teorij je *teorija konflikta*. Ta teorija izhaja iz ekonomije. Ker se, zgodovinsko gledano, spreminjajo ekonomske teorije in ekonomski položaj, se dogajajo tudi spremembe v družini. V času industrializacije so ženske imele nalogo, da skrbijo za dom in družino, moškim pa so se morale podrežati. Moški je doma zahteval spoštovanje, katerega na delovnem mestu ni bil deležen. Ekonomija je zahtevala, da je bilo delo vsak dan bolj zahtevno, zato so se moški na delovnem mestu čedalje pogosteje soočali s stresnimi situacijami in

izkoriščanjem. Svoje negativne izkušnje z delovnega mesta so prenašali na svojo družino (Filipčič 2002, 76).

Druga teorija je *teorija virov*. Vezana je na količino in vrednost virov. Z več nasilja lahko razpolaga tista oseba, ki ima več virov. Kjer je izvor virov velik, je večja verjetnost, da se bodo viri uporabljali in zlorabljali na prikrit način.

Pojavljajo se tudi okoliščine statusnega neskladja. Če ima nekdo zelo visok družben položaj, a pride do padca na družbeni lestvici, ostaja precejšnja verjetnost, da bo posameznik posegel po drugačnih virih. Takšen nov vir je lahko tudi nasilje, saj lahko z njim ohrani privilegiran položaj. Teorija se je kasneje preoblikovala v *teorijo statusne nekonsistentnosti*. Ta teorija velja v primerih, ko sta moč in status posameznika v različnih socialnih okoljih različna (Filipčič 2002, 78 – 79).

Tretja teorija je *feministična teorija*. Nasilje razlaga kot izraz socialne moči. Gre za nadvlado moči; in sicer moški imajo nadvlado moči nad ženskami, starši nad otroki. Feministične teorije so vedno izpostavljale hipotezo, da nasilje vedno stori moški nad žensko, a so se na koncu raziskav pokazali zelo različni rezultati, ki te razporeditve med spoloma niso vedno podprli (Filipčič 2002, 83 – 84).

3 OBLIKE NASILJA

Nasilje lahko definiramo tudi kot grob napad na drugo osebo ali več oseb. Rezultat nasilnega dejanja je izrazito poškodovanje ali prizadejanje fizične škode žrtvam nasilja, v našem primeru otroku (Žužul 1989, 46).

Družina je otrokov prvi in hkrati tudi najpomembnejši dejavnik pri vključevanju v okolje, saj naj bi v njej potekali prvi pomembnejši družbeni procesi: ekonomski, socialni in psihološki. Ker otroci veliko svojih karakternih lastnosti povzamejo po svojih starših, se velikokrat dogaja, da otroci rešujejo svoje probleme na načine, ki so jim že poznani iz domačega okolja, torej načine, ki so jih videli pri svojih starših. V družinah, kjer družinske težave rešujejo z vpitjem in kričanjem, tudi otrok, ko se sooči s konfliktno situacijo, uporabi enak način, da konflikt razreši, torej vpije in kriči.

Oblike nasilja se med seboj razlikujejo, samo nasilje se razlikuje tudi po trajanju. Trajanje nasilja ima več stopenj. Za obdobje nasilja se šteje celotni čas: od trenutka, ko je bilo dejanje storjeno, čas, ko otrok nosi posledice nasilja, in tudi še čas prijave nasilnega dejanja ter trajanje reševanja problema (Filipič 2002, 152).

3.1 Fizično nasilje

Fizično nasilje je prizadejano takrat, ko je uporabljena fizična sila ali resna grožnja z uporabo sile, ki je usmerjena na človeško telo ali njegovo življenje (Kuhar in drugi 1999, 10).

Pod fizično nasilje prištevamo nasilje, ko je otrok izpostavljen telesnim poškodbam. Telesne poškodbe lahko nastanejo z rokami, nogami ali predmeti. Tudi stresanje, stiskanje in praskanje se štejejo pod fizično nasilje (Bezenšek Lalić 2009, 23).

Mikuš Kos (v Satler 1997, 57 – 58) pravi, da gre zagotovo za fizično nasilje takrat, ko ima otrok za posledice kaznovanja zlome, raztrganine, zvine sklepov ali modrice, poleg prišteva tudi opekline. O tej obliki nasilja govorimo takrat, ko otrok za kazen dobi udarce s trdimi ali ostrimi predmeti. Odrasla oseba fizično nasilje izvaja tudi z metanjem otroka ob steno, porivanjem po stopnicah ...

3.2 Spolno nasilje

Spolno nasilje ali spolno dejanje poteka takrat, ko odrasla oseba ali starejši mladostnik uporablja otroka za zadovoljitev svojih seksualnih potreb. Taka seksualna dejanja so si med seboj različna. Skupno jim je to, da so izvedena na način izvajanja premoči in avtoritete nad nemočnim otrokom. Taka dejanja se velikokrat dogajajo na nasilen način (Bain in Sanders 1996, 12). V teh oblikah nasilja so žrtve predvsem psihično zlorabljene, manj fizično.

Žrtve takega nasilja so lahko že dojenčki: velikokrat so žrtve otroci med tretjim in petim letom starosti, največkrat to doleti otroke stare med osmim in devetim letom (Bain in Sanders 1996, 15).

Vanček (v Lešnik Mugnaioni 2002, 151) pravi, da spolno nasilje ni samo spolni odnos, temveč tudi otipavanje otrokovih spolnih organov in siljenje otroka, da se dotika spolnih organov odrasle osebe. Pod spolno nasilje se šteje tudi samozadovoljevanje pred otrokom, siljenje otroka, da gleda pornografske filme in slike, da je navzoč pri spolnem odnosu odraslih in zelo pogosta otroška prostitucija.

Spolno nasilje je lahko enkratni dogodek, to sta posilstvo in spolni napad. Največkrat so storilci takega dejanja ljudje, ki so žrtvi blizu. Taka dejanja se največkrat dogajajo v domačem okolju, kjer naj bi se žrtev počutila varno. Poznamo tudi zlorabe, kjer storilec ni ožji družinski član, dejanja spolne zlorabe se ponavljajo dlje časa. Taka zloraba se dogaja postopoma, saj storilec žrtev najprej zavaja le z besedami in podkupovanjem, da jo privabi bližje k sebi, kasneje pa pride do spolnega dejanja (Bain in Sanders 1996, 17 – 18).

3.3 Psihično nasilje

Pri psihičnem nasilju gre za kvarjenje otrokovega duševnega zdravja v krogu njegove družine. Otrok začuti psihično nasilje takrat, ko se počuti diskriminiranega v primerjavi z brati in sestrami, ko se počuti ponižanega, zastrašujočega ali je samo kraten njegov čustveni odnos (Bezenšek Lalić 2009, 24). Za psihično nasilje gre tudi takrat, ko otrok dobi grožnjo s pretepanjem, z odvzemom in uničenjem osebnih predmetov ...

Mikuš Kos (v Satler 1997, 61 – 62) pravi, da psihično nasilje nad otrokom zajema namensko omalovaževanje, zmerjanje ali druge oblike žaljenja, ki prizadevajo otrokovo samopodobo in samospoštovanje. Gre tudi za namensko in zavestno zanemarjanje otrokovih čustvenih potreb,

odsotnost čustvene topline, postavljanje zahtev otroku, ki očitno presegajo njegove zmogljivosti. Otroka se ne sme niti terorizirati, se pravi, da se nanj ne sme kričati, mu groziti s fizičnim napadom ali ubojem, ga poskušati disciplinirati z zastrahovanjem, malega otroka pa ne smemo puščati samega. Psihično nasilje je tudi izkoriščanje otrokovega dela v korist družine.

Miller (1993) pravi, da se psihično nasilje prenaša iz roda v rod, saj je mnenja, da to nasilje ne nastane zaradi prevelikega stresa. Profil takega storilca lahko izoblikujemo že prej, saj so to navadno tiste osebe, ki v svojem otroštvu niso bile deležne zadostne količine ljubezni in v sebi nosijo bolečino, ki ni smela biti izživeta. Otrok, ki je doživel psihično nasilje, bo to izkušnjo prenesel v svoja odrasla leta in tudi sam izvajal nasilje nad otrokom.

3.4 Ekonomsko nasilje

Ekonomsko nasilje se dogaja takrat, ko je otroku nasilno odvzet denar ali druge vrednosti, ki so mu pripadale. Za obliko takega nasilja gre tudi takrat, ko starši ali skrbniki nadzorujejo koliko, kje in za kakšne namene je otrok porabil denar.

Posledice ekonomskega nasilja so lahko življenje v revščini in brez osnovnih dobrin. Odhod iz takega nasilnega odnosa je nemogoč, saj žrtev nima denarja, da bi se lahko sama preživljala (Ars Vitae 2010).

Kot ekonomsko nasilje nad otroki se šteje tudi ne plačevanje preživnine za otroka, saj je starš dolžan skrbeti za svojega otroka dokler se le-ta finančno ne osamosvoji oziroma do šestindvajsetega leta. Preživnina je otrokova temeljna pravica (STA 2009).

3.5 Verbalno nasilje

Pri verbalnem nasilju gre predvsem za nasilje z besedami; to so grožnje, posmehovanja, poniževanja, žalitve, kričanje in zaničevalno govorjenje o zgledu (Plaz in Veselič v Lešnik Mugnaioni 2002, 129). Verbalno nasilje rani otrokovo duševnost, posledice so velikokrat bolj problematične kot tiste, ki so fizičnega značaja.

Otrok je občutljivo bitje in besede ga velikokrat ranijo bolj kot dejanja. Verbalno nasilje lahko v otroku pusti zelo globoke posledice, zato ga lahko primerjamo tudi s psihičnim nasiljem, saj se pojavlja v podobnih oblikah, posledice obeh so enake.

3.6 Zanemarjanje otroka

Zanemarjanje je opustitev dejanja ali vedenja, s katerim odgovorni odrasli zadostijo otrokovim telesnim, čustvenim, intelektualnim in drugim potrebam, ki varujejo otroka in mu omogočajo ustrezen razvoj (Mikuš Kos v Satler 1997, 60). Odgovorna oseba se začne odtujevati od otroka ki je zaradi tega prikrajšan ljubezni odgovorne osebe.

Zanemarjanje otroka je lahko fizične, čustvene ali izobraževalne narave. Ko je zanemarjanje fizične narave, pomeni, da je otrok prikrajšan za prehranjevanje, čistočo, skrb za zdravje ... Zanemarjanje čustvene narave se lahko pojavi, ko je otrok prikrajšan za pozitivne čustvene odnose v družini, ki mu omogočajo zdrav duševni razvoj. Za zanemarjanje izobraževalne narave gre takrat, ko odrasli otroku onemogočajo izobraževanje, otrok ne obiskuje šole in je prikrajšan za osnovne razvojne vzpodbude (Mikuš Kos v Satler 1997, 60). Zanemarjanje lahko pusti v otroku globoke posledice.

4 ŽRTVE NASILJA

Žrtve nasilja so lahko vsi otroci ne glede na starost, spol, veroizpoved, raso in narodnost. Da nekdo postane žrtev, ni nikakršnih omejitev in določenih kriterijev. Mnogi so prepričani, da so žrtve nasilja le mlajši otroci, in sicer tisti, ki so še nesamostojni in se na dejanja ne morejo ustrezno odzvati. To mnenje je napačno, saj so žrtve nasilja velikokrat tudi starejši otroci. Javnost je bolj prizanesljiva do otrok, ki so mlajši od dvanajst let, saj so mnenja, da so to »nedolžne žrtve«. Javnost pogosto meni, da so si starejši otroci, od dvanajstega leta dalje, zlorabo sami prislužili s svojim obnašanjem, karakterjem.

Med žrtvami spolne zlorabe prevladujejo predvsem deklice (77 %), psihičnega nasilja pa je deležnih 53 % deklic in 47 % dečkov. (Filipčič 2002, 151).

Vanček (v Lešnik Mugnaioni 2002, 150) pravi, da so žrtve nasilja večkrat tisti otroci, ki pokažejo manj samostojnosti, živijo v nekem svojem svetu, polnem ljubezni, so osamljeni, imajo prijatelja, ki živi v podobni situaciji, ali pa tisti otroci, ki potrebujejo več pozornosti ...

5 STORILCI NASILJA

Storilec nasilja je lahko kdorkoli. Težko bi govorili, da imajo storilci določene socio-demografske ali psihološke značilnosti. Tudi o določenem tipu ženske ali moškega ne moremo govoriti, saj tudi tukaj ni kriterijev, ki bi določali nekakšen prototip. Storilec nasilnega dejanja je lahko vsaka oseba, iz kateregakoli sloja in verske skupnosti. Storilec sam po sebi ne nosi razpoznavnega znaka, po čemer bi ga lahko prepoznali. (Waiss in Galle 1996, 20 – 21).

Mikuš Kos (v Satler 1997, 70) pripisuje staršem, ki zlorabljuje svoje otroke naslednje lastnosti: alkoholizem, psihopatske lastnosti, psihosocialno motenost, impulzivnost, agresivnost in čustveno labilnost. Avtorica pravi, da je v mlajših družinah spolno nasilje veliko bolj prisotno kot pri starejših. To razloži s tem, da imajo mlajši starši mnogo manj znanja o otrocih in mnogo manj potrpljenja.

Med ženskami so največkrat povzročiteljice nasilja:

- matere, ki si otroka sploh niso želele,
- matere s psihiatričnimi motnjami,
- matere psihosocialnimi motnjami,
- dejanja nasilje nad otroki je opazno tudi pri materah, ki so same odraščale brez ljubezni, mladoletnih materah in pri tistih, ki so živele v socialni osamitvi.

Pri storitvi nasilnega dejanja nad otrokom se velikokrat zgodi, da starši ne vedo vzroka za otrokove modrice, zlome, slabo počutje ... Svojega otroka pripeljejo k zdravniku, najraje ponoči, ker mislijo, da tako vzbujajo manjšo pozornost.

Vanček (v Lešnik Mugnaioni 2002, 150) pravi, da se nasilje dogaja v vseh družbenih slojih in družbenih skupinah.

Veliko storilcev po razkritju pove, da so v času izvajanja nasilja vedeli, da tisto, kar so počeli, ni bilo prav, a so si v svoji glavi ustvarili zgodbo, ki so si jo ves čas pripovedovali, da so lahko še naprej zlorabljali otroka (Kuhar in drugi 1999, 25).

Na podlagi različnih raziskav lahko storilce razdelimo na šest tipov:

- Prvi tip storilca je pasivni storilec. Ta je večino časa negotov, zaprt vase in socialno manj spreten. Oseba naj bi postala storilec, ker se žena zanj ne zmeni več; tako se zaradi svojih potreb obrne na hčerko.
- Drugi tip storilca je agresivni dominantni storilec. Ta že pri iskanju spolne partnerice išče

dominantno osebo. Ker se počuti nadvladujočega, svojo družino začne odtujevati od zunanjega sveta. Kadar njegova žena njegovih potreb ne more več zadovoljiti, se začne znašati nad svojo hčerko.

- Tretji tip storilca je psihopatski storilec, ki ima velikokrat kriminalno preteklost. Do svoje zlorabljenе hčerke čuti zelo majhno povezanost. Velikokrat nima odnosa do svoje vesti in ne pozna občutka obžalovanja in krivde. Do drugih ljudi je zelo ljubezniv in za dosego svojega cilja zna zelo preračunljivo ravnati z okolico.
- Psihični storilec je četrti tip storilca. Ta stori dejanje šele takrat, ko njegove notranje zavore popustijo pod vplivom psihoze. Takrat taka oseba ne more več zadrževati svojih spolnih vzgibov. Taka oseba je navadno zmedena, nemirna.
- Alkoholični storilec je peti tip storilca. Navadno je aktiven le takrat, ko je pod vplivom alkohola.
- Šesti tip je pedofilski storilec, ki je spolno usmerjen izključno na otroke (Bouwkamp 1996, 19 – 21).

Največ storilcev nasilja nad otroki spada v prvi in drugi opis storilca dejanja. Storilec je otroku in njegovi družini v velikem odstotku primerov, če ne skoraj vedno, poznan.

6 POSLEDICE IN REŠEVANJE NASILJA

Posledice nasilja vsaka zlorabljena oseba, posebej pa še otrok, nosi s seboj celo življenje. Koliko bolečine bo otroku prihranjene, je odvisno od tega, kakšen je njegov značaj in kakšne ter kolikšne pomoči je bil otrok deležen.

6.1 Posledice nasilja

Mikuš Kos (v Satler 1997, 73 – 74) kot najpogostejšo posledico nasilja navaja depresijo. Otrok lahko doseže nižjo stopnjo razvoja, zmanjšane so njegove učne sposobnosti, o sebi ima nizko samopodobo ... Posledice nasilja, ki se iz otroške prenesejo v človekovo odraslo dobo, so tesnoba, motnje spanja, samomorilno vedenje, slabša samokontrola in zloraba drog.

Plaz in Veselič (v Lešnik Mugnaioni 2002, 135) kot posledice nasilja navajata otrokov strah, saj imajo otroci močne občutke krivde. Pogosto se počutijo nemočne, ker se proti nasilju ne zmorejo boriti. Otroci mislijo, da so drugačni od drugih, nasilje poskušajo skriti, okolici, v kateri se nahajajo, se bojijo povedati, da ne bi bili zaradi tega izolirani. Kot posledico navajata tudi strah do zaupanja. Pojavijo se lahko tudi težave pri govoru in učenju.

Vanček (v Lešnik Mugnaioni 2002, 154 – 155) deli posledice spolne zlorabe v tri skupine:

- Prva skupina so telesne posledice. To so rdeči madeži, rane, razna vnetja, spolne bolezni, krvavitve, srbenje spolnih organov, bruhanje, neprestano pljuvanje, pomanjkanje teka, bolečine v želodcu, tudi anoreksija in bulimija.
- Drugo skupini predstavljajo čustvene in vedenjske posledice. To so strah pred dotikanjem, odpor do telesnih stikov, strah pred smrtjo in določeno osebo, potreba po nenehnem umivanju, samotarstvo, zanemarjanje, uničevanje samega sebe, agresivnost, asocialno vedenje ...
- Tretja skupina posledic se kaže na otrokovem pomnjenju, pozornosti, vztrajnosti in koncentraciji, kar je najbolj opazno pri šolskem učnem uspehu.

6.2 Znaki nasilja

Žrtve nasilja, otroci, lahko glede na enake vrste nasilja, ki so jih doletele, kažejo enake znake odziva ali pa se popolnoma razlikujejo med seboj. Torej, dva otroka, ki trpita zaradi spolnega nasilja, lahko kažeta popolnoma enake znake nasilja ali so si znaki popolnoma različni.

Vanček (v Lešnik Mugnaioni 2002, 153) pravi, da imajo otroci, ki so bili spolno zlorabljeni, določene znake. Lahko so prisotni vsi znaki hkrati ali pa le posamezni. Zgodi se lahko, da se ne opazi nobenega od naštetih znakov. Vanček deli znake v tri skupine: nenavadno vedenje, znaki, ki se pokažejo v otrokovi družini, in znaki, ki se pokažejo v otrokovem okolju. Pod nenavadno vedenje otroka se šteje igranje s punčkami v spolnih situacijah, prikazovanje spolnosti z risbami in tudi s prijateljicami. Otrok lahko uporablja tudi seksualni jezik. Pogoste so težave v šoli, umik iz družbe in strah pred določenimi osebami. Pojavijo se motnje spanja, prehranjevanja, bolečine v glavi in trebuhu.

Znaki, ki se pokažejo v otrokovi družini, so ločitev staršev in pogostejši obiski sorodnikov. Znaki, ki se pokažejo v otrokovem okolju, so velikokrat spremembe, ko se otrok vrne s počitnic, letovanja in pokaže večji interes do oseb, ki so bile v tem času prisotne v njegovem življenju (Vanček v Lešnik Mugnaioni 2002, 153).

6.3 Pomoč otroku, ki je žrtev nasilja

Ko se pogovarjamo z otrokom, ki doživlja nasilje v družini, moramo biti pozorni na to, da ga pozorno poslušamo in ne prekinjamo njegove pripovedi. Otrok mora v nas pridobiti občutek varnosti in zaupanja. Pred njim ne smemo pokazati, da smo nad dejanjem šokirani, temveč moramo biti mirni. Otroku moramo dopovedati, da za nasilje ni kriv on sam, temveč oseba, ki nasilje nad njim izvaja. Izogibati se moramo vprašanju zakaj, saj ta zveni preveč zaslišujoče in obteževalno. Treba ga je pohvaliti za njegov pogum, da se je odločil in je svoje težave posredoval nekemu, ki mu bo priskočil na pomoč. Pokazati mu moramo, da so njegova čustva normalna in da se zaradi tega ni treba sramovati (Plaz in Veselič v Lešnik Mugnaioni 2002, 141 – 142).

Kasneje o pogovoru obvestimo svetovalno službo, ta pa mora naprej obvestiti pristojni center za socialno delo. Če otrok ne želi pomoči, mu moramo dopovedati, da je prijava nasilja nujno

potrebno zaradi njega samega, za njegovo varnost in zaščito (Plaz in Veselič v Lešnik Mugnaioni 2002, 141 – 142).

Otroku ponudimo pomoč ob vsakršnem času in v vsakem trenutku, ko nas potrebuje. Zelo pomembno je, da mu povemo, kaj mora storiti, če ponovno pride do nasilja nad njim. Pojasnimo mu, da lahko za pomoč pokliče tudi policijo (Plaz in Veselič v Lešnik Mugnaioni 2002, 142).

Vanček (v Lešnik Mugnaioni 2002, 156 – 157) pravi, da je nujno, da se otroku, ki je doživel spolno nasilje, verjame. Verjeti se mora njegovi zgodbi, saj otroci o teh rečeh težko govorijo in ne lažejo. Za otroka si je treba vzeti dovolj časa, ga vzpodbujati, da ravna prav, ko je spregovoril, in mu zagotoviti, da za nasilje, ki se je izvajalo nad njim, ni odgovoren. Pri tem pazimo, da mu ničesar ne obljublamo.

Otrok je lahko napoten tudi v bolnišnico, in sicer takrat, ko to zahteva zdravnik, na željo staršev, na željo same žrtve, v nujnih primerih to zahtevajo tudi center za socialno delo, policija, vzgojno varstveni zavod ...

Na obravnavi se najprej zaščiti žrtev in ugotovi njene težave. Da preprečimo nadaljnje nasilje, žrtev premestimo v drugo, ustreznjše okolje. Temu postopku sledi delo s žrtvijo. Poskuša se zmanjšati travme in omiliti posledice nasilja. Nujno je tudi delo z družino in sodelovanje z vsemi pristojnimi službami. Celotnemu procesu sledi še sodna obravnava zoper storilca kaznivega dejanja, kjer se ga tudi ustrezno kaznuje (Turčin v Kornhauser 2007, 196 – 197).

7 INSTITUCIJE ZA POMOČ OTROKOM ŽRTVAM NASILJA IN ZAKONODAJA

S problematiko nasilja nad otroki se srečuje veliko vladnih in nevladnih organizacij. Med seboj se razlikujejo po načinih, s katerimi želijo pomagati otroku, povezuje jih prav želja po pomoči žrtvi. Njihov namen je čim celoviteje pristopiti k odpravljanju težave in preprečiti nasilje nad žrtvijo – otrokom.

7.1 Institucije za pomoč otrokom žrtvam nasilja

Med organizacijami, ki želijo pomagati otrokom žrtvam nasilja v družini, najdemo:

- Institucionalne oblike pomoči, kamor spadajo vladne organizacije. To so centri za socialno delo, policija, zdravstvene ustanove, državna tožilstva in sodišča.
- Neinstitucionalne oblike pomoči, ki jo nudijo predvsem nevladne organizacije; sem sodijo različni zavodi, centri za pomoč otrokom, zaupni telefoni in tudi nevladne organizacije, ki dopolnjujejo institucionalne oblike pomoči.

Obe vrsti pomoči se med seboj dopolnjujeta in tudi sodelujeta. Le tako je namreč možno učinkovito odpravljati tovrstno nasilje.

7.1.1 Institucionalna oblika pomoči

Institucionalna pomoč se deli na tri vrste ustanov:

- V prvi sklop institucij spadajo ustanove, ki imajo vsa državna pooblastila za izvajanje ukrepov za zaščito otrok. Primer takšne organizacije so centri za socialno delo. Njihova naloga je, da nasilje odkrijejo sami ali jim ga javi katera druga organizacija ali celo sama žrtev.
- V drugi sklop institucij spadajo policija, tožilstvo in sodišče. Te organizacije lahko otroka zavarujejo tako, da nasilneža odstranijo. Prvi stik s žrtvijo ima policija, ki lahko nasilneža odstrani, nadaljnje korake opravi tožilstvo in sodišče.

- V tretji sklop organizacij spadajo razne zdravstvene in psihosocialne javne službe. Pod psihosocialne javne službe se štejejo zdravstveni domovi, bolnišnice, šole, vrtci ... Te organizacije navadno same odkrijejo nasilje nad otrokom (Likar 2006, 59; Zaviršek 1994, 87).

7.1.2 Neinstitucionalna oblika pomoči

Neinstitucionalne oblike pomoči nudijo nevladne organizacije, ki so hkrati tudi neprofitne. Žrtve se morajo za pomoč teh organizacij nanje navadno same obrniti. Ko pride do nasilja, te organizacije nimajo javnih pooblastil za ukrepanje. Je pa njihova naloga, da nasilje prijavijo, če imajo vse ustrezne podatke (Likar 2006, 60). Danes vladne in nevladne organizacije v veliki meri sodelujejo med seboj. Nevladne organizacije izvajajo nekatere programe, za katere imajo vladne organizacije premalo časa.

7.2 Zakonska ureditev preprečevanja nasilja nad otroki

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih opredeljuje, da so starši dolžni skrbeti za svojega otroka po svojih najboljših močeh. Če starši nočejo ali ne morejo poskrbeti za otrokove potrebe, mora država ukrepati. Za državo to delo opravi center za socialno delo. Ko gre za nasilje, je center dolžan otroka umakniti od doma in mu nuditi ustrezno oskrbo.

Danes je v Sloveniji prepovedano grobo ravnanje z otrokom, ni pa prepovedana lažja fizična sila v družini. Nasilje je kaznivo takrat, ko doseže določeno stopnjo intenzivnosti. To je tudi vzrok, da je Slovenija uvrščena na *črno listo* držav, ki niso zakonsko prepovedale kakršnekoli fizične oblike kaznovanja otrok v družini (Filipčič v Kornhauser 2007, 111 – 114). Trenutno v Sloveniji družinske razmere ureja *Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)*, ki je v veljavi od februarja 2008. Za oblikovanje tega zakona so potrebovali štiri leta. V zakon so vključeni vlada, policija, zdravstvene organizacije, socialno varstveni zavodi in vzgojno-izobraževalne organizacije. V letu 2010 se je pojavil nov predlog za spremembo zakona, ki prepoveduje kakršnokoli silo, storjeno nad otrokom.

8 EMPIRIČNI DEL

V empiričnem delu bom poskušala čim boljše predstaviti podobnosti in razlike organizacij, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja in pomoči žrtvam nasilja.

8.1 Opredelitev raziskovalnega problema in metodologije

Za izvajanje empiričnega dela diplomske naloge sem izbrala kvalitativni način raziskovanja, in sicer polstrukturirani intervju. Opravila sem enajst intervjujev - osebno ali preko telefona. Opravila sem sedem intervjujev v nevladnih organizacijah in štiri v vladnih organizacijah. Za izvedbo intervjujev sem sestavila dva podobna vprašalnika, oba sestavljena iz petih sklopov. Prvi vprašalnik je namenjen nevladnim organizacijam, drugi vladnim. Vprašalnika se med seboj bistveno ne razlikujeta:

- Prvi sklop vprašanj ima štiri vprašanja o splošnem delovanju organizacije.
- Drugi sklop vprašanj ima tri vprašanja, ki se tičejo samega anketiranca – kakšna je njegova vloga in delovanje v organizaciji.
- Tretji sklop obsega sedem vprašanj, ki zajemajo področje pomoči organizacije žrtvam nasilja.
- Četrti sklop, sestavljen iz sedmih vprašanj, obsega predvsem vprašanja o žrtvah in storilcih nasilja.
- Zadnji, peti sklop, ima tri aktualna vprašanja o zakonski ureditvi problema nasilja.

Moj namen je bil, da s pomočjo zaposlenih in prostovoljcev, ki delajo v organizacijah za pomoč žrtvam nasilja, predvsem otrokom, pridobim podatke, ki mi bodo omogočali primerjavo med organizacijami - kako se organizacija sooča z nasiljem, kako rešuje problem nasilja, kakšno je splošno mnenje organizacije o nasilju in zakonodaji, ki ureja to področje. Zanimalo me je, kako se med seboj razlikujejo nevladne in vladne organizacije ter ali te organizacije med seboj tudi sodelujejo, si pomagajo ...

Intervjuje sem po predhodnem dogovoru z vsako organizacijo posebej opravljala na njihovih delovnih mestih ali po telefonu. Vsakemu intervjuvancu sem na kratko razložila in predstavila diplomsko nalogo in njen namen. Vnaprej sem jim razložila, kaj me zanima in kateri so tisti podatki, ki jih dejansko potrebujem. Večino intervjujev sem snemala na diktafon, trajali so od dvajsetih minut do ene ure. Z nekaterimi intervjuvanci sem se o tej temi pogovarjala tudi še

po zaključenem intervjuju in v teh neformalnih pogovorih pridobila izjemno veliko uporabnih informacij.

8.2 Predstavitev organizacij

NEVLADNE ORGANIZACIJE:

1. Društvo Center za pomoč mladim (DPM)

To je društvo, ki je bilo ustanovljen leta 1992 v Ljubljani v okviru enot Centra za socialno delo Center in Centra za socialno delo Moste-Polje. Leta 1999 so postali samostojna organizacija, ki združuje strokovno in prostovoljno delo. Njihov glavni program je Svetovalnica za mlade s podpornimi programi. Na sedežu organizacije v Ljubljani so zaposlene tri osebe, v podružnici v Mariboru dve. Obe enoti imata skupaj enaintrideset prostovoljcev (Društvo Center za pomoč mladim).

2. Društvo za nenasilno komunikacijo

Je organizacija, ki sta jo leta 1996 ustanovili dve prostovoljki, ko sta ugotovili, da je treba pozornost posvetiti tudi storilcem nasilnih dejanj. Njihova glavna dejavnost je pomoč žrtvam nasilja in povzročiteljem nasilja. V Ljubljani, Kopru in dveh varnih hišah imajo zaposlenih okoli petnajst oseb. Vsako leto usposablja tudi okoli trideset prostovoljcev (Društvo za nenasilno komunikacijo).

3. Društvo Tvoj telefon

Glavna dejavnost društva, ki je bilo ustanovljeno leta 1993, je s pomočjo telefonskega pogovora pomagati osamljenim in ljudem v stiski. Društvo organizira tudi skupine za samopomoč. Zaposleni sta dve osebi, obe preko javnih del, prostovoljcev je okoli štirideset (Društvo Tvoj telefon).

4. Društvo SOS telefon

Društvo je bilo ob ustanovitvi leta 1989 najprej del neformalne skupine v okviru Sekcije Lilit. Samostojno društvo se je nato razvilo iz potrebe pomagati ženskam in otrokom, ki so imeli izkušnje z nasiljem. Njihova osnovna dejavnost je program za ženske in otroke, ki so žrtve nasilja. Izvajajo tudi preventivne dejavnosti o ozaveščanju ljudi o nasilju nad ženskami in otroki. V društvu je zaposlenih dvanajst oseb; v dveh varnih hišah imajo zaposlenih še deset oseb. Z društvom sodeluje tudi dvainšestdeset prostovoljcev (Društvo SOS telefon).

5. Varna hiša Gorenjske

Ustanovljena je bila leta 2002 z registracijo Društva za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja. Njihova glavna dejavnost je program Varna hiša. Namen programa je čim bolj varno nastaniti žrtve družinskega nasilja.

Zaposlene so tri osebe, preko javnih del delata še dve osebi. Za izvajanje delavnic imajo pet prostovoljcev (Socialna varnost v občini Jesenice).

6. Zavod Emma – Center za pomoč žrtvam nasilja

Je organizacija, ki je nastala leta 2000, leta 2007 so odprli še podružnico v Krškem. Glavna naloga zavoda je nuditi svetovanje in organizirati pomoč za žrtve nasilja.

Opravljajo telefonske pogovore, individualna svetovanja in skupine za samopomoč. V Ljubljani in Krškem so skupno zaposlene tri osebe, dve osebi delo opravljata preko javnih del. Skupno imata obe enoti devetintrideset prostovoljcev (Zavod Emma – Center za pomoč žrtvam nasilja).

7. Zveza prijateljev mladine Slovenija (ZPMS)

Je organizacija z najdaljšo tradicijo, saj deluje že vse od leta 1953, in sicer z namenom dvigniti kakovost življenja otrok, mladostnikov in družin. Glavni namen organizacije je izvajati programe za prosti čas in letovanje otrok. Preko forumov in telefonske mreže poskušajo zaščititi otrokove pravice. V Ljubljani je zaposlenih pet oseb. Organizacija ima znotraj Slovenije sto sedeminštirideset lokalnih zvez in društev. Skupno imajo približno 5.000 prostovoljcev (Zveza prijateljev mladine).

VLADNE ORGANIZACIJE

1. Center za socialno delo Cerknica

V sklopu občine Cerknica deluje od leta 1950; od 1970 do 1982 leta je socialna služba delovala v oddelku za splošne zadeve in upravo, od leta 1982 deluje kot samostojni center. Njihova naloga je odziv na potrebe okolja in prilagajanje na zunanje spremembe. Dejavnost obsega preprečevanje in reševanje socialnih stisk posameznikov, družin in skupin prebivalstva. Na centru je zaposlenih devet oseb; sodelujejo tudi s šestimi socialnimi oskrbnicami, ki nudijo pomoč na domu. Vsako leto jim na pomoč priskočita eden do dva prostovoljca, ki se ukvarjata z učenci s potrebo po pomoči.

2. Center za socialno delo Gornja Radgona

Center je ustanovila država, da bi v tem delu Slovenije zagotovila socialno varnost državljanov. Na področju družine in otrok Center ureja razmerja med starši in otroci, rejništva

in posvojitve. V največji meri poskušajo preprečiti nasilje v družinah. Zaposlenih imajo dvaindvajset oseb in eno prostovoljko.

3. Center za socialno delo Ravne na Koroškem

Center za socialno delo Ravne na Koroškem je bil ustanovljen leta 1981, da bi izvajal javno službo. Izvajajo javna pooblastila in socialno varstvene storitve, ki so opredeljene v različnih zakonih. Njegova naloga je po zakonih zaščititi otroke, odrasle, starejše ...

Zaposlenih je štirinajst oseb, za dodatno pomoč, kot je pomoč na domu, psihosocialno pomoč družinam in pomoč ranljivim skupinam je zaposlenih še sedemnajst oseb.

4. Hiša zavetja Palčica

Hiša zavetja Palčica je bila ustanovljena maja 2007 kot pilotski projekt, oktobra 2007 je postala redna dejavnost Centra za socialno delo Grosuplje. Njihova glavna dejavnost je nudenje zavetja otrokom, ki jih je treba umakniti iz njihovega domačega okolja. Nudijo tudi program kriznega centra. Zaposlenih je sedem oseb, za dodatno pomoč jim je na voljo pet do šest prostovoljcev (Hiša zavetja Palčica).

8.3 Empirične ugotovitve

V tem delu diplomske naloge bom analizirala podatke in ugotovitve, do katerih sem prišla z opravljanjem intervjujev v nevladnih in vladnih organizacijah (osebno in po telefonu). Polstrukturirani intervju je razdeljen na pet sklopov.

Prvi sklop zajema splošne podatke o posamezni organizaciji. Le-te sem uporabila pri poglavju o predstavitvi organizacij.

Drugi sklop vprašanj je povezan s samim intervjuvancem. Gre za sklop vprašanj o tem, kako intervjuvanec deluje v organizaciji.

Intervjuvanci so svoje delo v organizaciji začeli zaradi želje, da bi nekomu pomagali. Menijo, da je na tem področju premalo storjenega. Nekateri med njimi so začeli s tem delom le zaradi želje, da bi nekomu pomagali, vendar kljub temu menijo, da so se z nasiljem vseeno srečali že v otroštvu; torej, v svojem otroštvu so bili priča nasilju, ki je bilo storjeno nad nekom drugim, ali so sami doživeli manjše nasilje. Intervjuvanka dva pravi: »Izhajam iz tega, da ima vsak

stik z nasiljem. Ni pa bil to razlog, da sem se zaposlila tu, ker znajo biti te izkušnje včasih tudi dodatno obremenjujoče.«

Nekaj je tudi takih, ki so se v to delo podali zaradi lastnih srečanj z grobim nasiljem. Tako intervjuvanka pet pravi: »Ja, tudi sama sem bila v nasilnem odnosu, zato me je življenje pripeljalo sem, v to sem prepričana.«

Delo v organizacijah jim je zanimivo, razgibano, po drugi strani naporno in zahtevno. Primeri so različni, vsak potrebuje svojo, drugačno obravnavo. Vsak primer je primer zase. Ni pravila, po katerem bi lahko reševali probleme. Takega mnenja je tudi intervjuvanka dva, saj pravi: »Delo je po svoje zanimivo, naporno, zahtevno ... Zanimivo je predvsem, ker se ves čas nekaj učiš in ni vse narejeno po enem kopitu.«

Da čim več dela opravijo v službi, se poslužujejo supervizije - to je proces učenja, kako težav ne nositi s seboj domov, kako ločiti službeno življenje od privatnega. Intervjuvanka tri pravi: »Prva stvar, ko sem se odločila za to delo, je bil preizkus, ali sem sposobna težave drugih pustit tam in jih ne nositi domov. Če bi me delo in težave morale tudi doma, zagotovo tega dela ne bi več opravljala. Vsekakor se te zgodbe dotaknejo, nekatere bolj, nekatere manj, nekdo ti je bolj blizu, drugi spet ne.«

Nekateri intervjuvanci pravijo, da so v začetku nastopa svojega dela le-to nosili domov, vendar so se s časoma navadili in službene zadeve puščali v službi. Čas ti prinese prakso in spoznanje, da je treba službene zadeve reševati v službi, doma pa posvetiti čas drugačnim zadevam. Intervjuvanec šest pravi: »Na začetku je delo vplivalo tudi na moje osebno življenje, sedaj se trudim, da ga ne nosim s seboj domov.« S trditvami drugega sklopa se strinja tudi intervjuvanec sedem, saj pravi: »Delo je zanimivo in pestro, hkrati pa tudi psihično naporno. Na začetku je delo vplivalo tudi na moje osebno življenje, sedaj se trudim, da ga ne nosim s seboj domov.«

Tretji sklop vprašanj se navezuje predvsem na ponudbo programov, ki jih imajo organizacije in tudi na razloge, da se žrtve obračajo ravno nanje. Zanimiva so tudi vprašanja o občutkih zaposlenih. Na Centre za socialno delo se otroci sami zelo redko obračajo. Navadno jih tja napotijo šole, policija in starši. Centri morajo svoje delo opravljati v skladu z zakonodajo, ki je zanje točno predpisana, kar pomeni, da uporabljajo socialni pristop. Nevladne organizacije se lahko izognejo zakonodaji in za reševanje nasilja uporabijo svoje načine, vendar še vedno v dovoljenih mejah zakona. Na nekatere nevladne organizacije se otroci obračajo sami, občasno jih tja tudi napotijo, saj organizacije medsebojno sodelujejo in si pomagajo. Otroci so velikokrat napoteni na organizacije skupaj z materami. Organizacije ponujajo pomoč v obliki

posvetovalnih razgovorov, pogovorov preko telefona in okroglih miz. Nekatere organizacije žrtvam nudijo varno zatočišče pred nasilneži. Intervjuvanec šest išče razloge, da se otroci obračajo na njihovo organizacijo: » ...da potrebujejo pomoč, ker doživljajo nasilje doma ali v šoli ali kje drugje oziroma se včasih obrnejo na nas tudi zaradi drugih problemov. Nudimo jim pogovor, informacije, kam se še lahko obrnejo po pomoč, učno pomoč, druženje ...« Intervjuvanec deset kot vzroke, zakaj se žrtve obračajo nanje, našteva: »Včasih preprosto zatožijo katerega od staršev, vendar bolj pogosto prihajajo zaradi konfliktov z vrstniki. Včasih so preprosto v stiski, včasih imajo težave s šolskim uspehom.«

Nekatere nevladne organizacije pripravljajo tudi preventivne delavnice, predavanja o nasilju. Delavnice se izvajajo tudi za najstnike po osnovnih in srednjih šolah. Preventivne ukrepe izvajajo preko distribucije promocijskih materialov, ki so namenjeni tako strokovni kot tudi širši javnosti. Intervjuvanka dva pravi: »Izvajamo preventivne delavnice, predavanja. Delavnice izvajamo na osnovnih šolah in srednjih polah, ki to želijo. Nekatere šole organizirajo usposabljanje za svoje zaposlene, starše in nas tja povabijo. Včasih imamo tudi predavanja za socialne delavce, strokovne delavce in tudi za širšo javnost.« Vidi se, da so osnovne in srednje šole pripravljene sodelovati z organizacijami in da želijo svoje učence čim bolj pripraviti na nepotreben stik z nasiljem.

Organizacije v trenutkih, ko ne morejo rešiti problema in niso pristojne za reševanje le-tega, napotijo osebe na druge organizacije, ki so za to pristojne ali celo zadolžene, da pomagajo prosilcu pomoči. Intervjuvanec enajst pravi za svojo organizacijo: »Pri nas pomoč dejansko nudimo samo otrokom žrtvam nasilja. Če k nam pride kdo z drugačnimi problemi, ga napotimo na drug center.« Organizacije medsebojno sodelujejo, zato si med sabo pomagajo. Prosilca pomoči, če za njegove težave niso pristojne, preusmerijo. Intervjuvanci pravijo, da ob pomoči doživljajo pozitivne občutke - sprva so bili občutki subjektivni, ko so se dela privadili, so postajali čedalje bolj objektivni. Kljub temu se še vedno dobro počutijo, ko se zavejo, da so nekomu pomagali, saj so postopki navadno zelo dolgotrajni in je potrebno kar nekaj časa, da se rešijo.

Intervjuvanka dva pravi: »Po občutku bi lahko rekla, da je več žrtev med deklicami, vendar statistično ni tako, saj sta oba spola med žrtvami nasilja.« Tudi večina ostalih intervjuvancev meni, da je nasilje pogostejše storjeno nad ženskim spolom. Najbolj so ogrožene deklice, najstnice in mlajše ženske, kar ne pomeni, da nasilje ni storjeno tudi nad dečki in mlajšimi moškimi. Drugi menijo, da je nasilje nad obema spoloma enakomerno razporejeno. Intervjuvanec enajst meni: »Med tem, kdo je žrtev, ni nikakršnih razlik.« Tudi intervjuvanec šest pravi: »Na nas se obrača po pomoč več deklic kot fantov, kar pa ne pomeni, da fantje ne

doživljajo nasilje.« Danes imamo v Sloveniji tudi prvo moško varno hišo, kar je tudi pokazatelj, da je čedalje več nasilja storjenega tudi nad moškimi.

Četrty sklop vprašanj zajema vprašanja o žrtvah, storilcih nasilnih dejanj, o nasilju in o posledicah nasilja. Pri tem sklopu vprašanj sem prišla do zelo podobnih odgovorov. Vse organizacije imajo enak interes, ko se soočijo z nasiljem, in sicer pomagati žrtvi nasilja. Žrtve nasilja so navadno osebe, ki nimajo informacij in zavedanja, da nasilje ni spremenljivo. Otroci - žrtve nasilja - navadno nimajo moči, da bi se nasilju uprli ali se bojijo prositi za pomoč, saj bi lahko to imelo zanje dodatne posledice. Ne zavedajo se, da bi se lahko na ta način rešili pred nasiljem. Točnega profila žrtve nasilja se ne da določiti, saj prihajajo iz zelo različnih socialnih slojev, so različnih narodnosti in religij. Tudi pravila, po katerem bi lahko trdili, da je nekdo nasilnež, ni mogoče določiti. Intervjuvanec štiri pravi: »Dejstvo je, da ni tipičnega povzročitelja nasilja. Lahko je to posameznik, ki že na prvi pogled deluje neurejeno, robato in agresivno, lahko je to zgleden, urejen moški s kravato in uglajenim diplomatskim vedenjem ter na visokem družbenem položaju, ki v družbi velja za dobrega očeta in moža.« Otroci velikokrat svojih staršev ne prijavijo, ker se jim zdi, da je nasilje staršev nad otroki splošen pojav v družbi. Kaznovan otrok je prepričan, da si kazni zasluži. Žrtev nasilja je lahko kdor koli. Takega mnenja je tudi intervjuvanec enajst, saj pravi: »Žrtve nasilja so otroci, mladostniki, ženske, čedalje večkrat tudi moški.«

Žrtev nasilja je zelo težko prepoznati. Majhna verjetnost je, da bi žrtev prepoznali že po zunanjem videzu. Žrtve se naučijo zelo dobro skrivati nasilje, saj jih je sram pred drugimi.

V družini je prisotno tako psihično kot tudi verbalno nasilje. To je nasilje, ki ga del družbe najboljše tolerira.

Storilci nasilnih dejanj so navadno osebe, ki želijo s svojo močjo dokazati nadvlado nad neko drugo osebo. Skupno vsem storilcem je, da želijo dokazovati svojo moč in žrtev ponižati ter si jo podrediti. Drugačnega profila se ne da oblikovati, saj so storilci nasilnih dejanj iz vseh različnih družbenih razredov, pripadajo različnim religijam in so različnih narodnosti. Storilci nasilnih dejanj niso vezani na točno določen status, izobrazbo, materialno stanje ... Popolnoma nemogoče je določiti profil nasilneža po njegovem zunanjem videzu. Intervjuvanec osem pravi: »Ne, psihološkega profila nasilneža ni. Ni skupnih indikatorjev, ki bi pokazali znake, da je nekdo nasilnež.« Prav takega mnenja je tudi intervjuvanec tri: »...ne moremo govoriti, da so to točno določeni kriteriji, iz katerih bi lahko izdelali profil nasilneža.«

Nasilje nad žrtvijo običajno traja dalj časa. Redko so znani primeri, ko je nasilje storjeno le v enkratnem dejanju. Nasilje se največkrat prekine šele z njegovim odkritjem. Intervjuvanec enajst pravi: »Nasilje navadno traja dlje časa. Redki so primeri, da bi se dejanje zgodilo samo enkrat, saj preteče precej časa od dneva, ko se je prvič zgodilo, do dneva spoznanja, ko oseba ugotovi, da nekdo nekaj ne dela prav in zbere pogum, da o tem spregovori.« Znani so tudi primeri, ko nasilje traja celo življenje. Nasilje je večinoma skrito, zato ga je zelo težko odkriti in ga ustaviti.

Posledice nasilja so sicer različne, a so si hkrati zelo podobne, saj imajo skupni imenovalec. Posledice so lahko vidne navzven, večina je takih, ki so očem nevidne, najpogosteje pa se med seboj povezujejo. Nasilje pusti nad žrtvijo posledice, ki so trajne, a jih je s pomočjo organizacij mogoče nekoliko omiliti. Velikega pomena je, kako se žrtev s tem spoprime. Pomembno je, da žrtev dojame, da si nasilja ne zasluži.

Peti sklop vprašanj se nanaša na same intervjuvance - kako skozi svoje oči gledajo na nasilje in kakšne občutke ob tem doživljajo. Gre tudi za vprašanja, ki so povezana z zakonodajo. Pri tem sklopu vprašanj je prišlo do določenih križanj organizacij oziroma intervjuvancev.

Na splošno je nasilje nedopustno ravnanje, ki si ga nihče ne zasluži. Kljub temu je nasilje v družbi vseprisotno, saj ga družba na nek način dovoljuje. Nasilje v družini bi lahko začeli zmanjševati tako, da bi vsak v svojih odnosih spodbujal nenasilno vedenje. Na ta način lahko preprečujemo prenašanje škodljivih vzorcev vedenja iz generacije v generacijo. Otroci z opazovanjem nasilja ponotranjijo določene vzorce vedenja. Dokončno je treba tudi zatreti kulturni vzorec o vzgoji deklic in dečkov. Intervjuvanec devet meni: »...nasilje v družini je pereč družben problem, ki zahteva posebno pozornost vseh služb, ki prihajajo v stik z družinami in njihovimi člani. Za obravnavo in preprečevanje nasilja v družini je potrebno usklajeno delovanje služb, učinkovita zakonodaja, ki omogoča hitro in trajno zaščito žrtev, in ničelna tolerantnost do nasilja kot splošna usmeritev družbe do tega problema.«

Današnja zakonodaja o ureditvi nasilja v družini je dobro urejena. Poskušajo jo še izboljšati. Večji problem se pojavlja pri pravilnikih organizacij - kako je v ustanovah kot so šole, vrtci treba reagirati, ko se soočijo z nasilnimi primeri. Problem je tudi, da se dela velikokrat ne opravi tako, kot je treba. Če bi se to delo opravljalo tako, kot je predpisano v pravilnikih in zakonih, bi bilo dobro za vse – za žrtev in storilca pa tudi okolico, v kateri žrtev in storilec bivata.

V prihodnosti želi naša zakonodaja otroke še dodatno zavarovati z zakonom o nedotakljivosti. Tu se začnejo mnenja razlikovati. Nekateri so menja, da je treba začeti vlagati v vzgojo

staršev in mladih, ki bodo nekoč starši, in v alternativne načine vzgoje, kjer za vzgojne prijeme ne bi potrebovali sile. Drugi so prepričani, da imajo danes otroci že tako preveč pravic, premalo jim je naloženih dolžnosti. Z novim zakonom bi se nekateri le okoristili in na ta način lahko izsiljevali svoje starše, ki bi bili tu nemočni. Intervjuvanec osem pravi: »Če damo otroku eno po ritki, to najbrž ne more biti kaznivo dejanje ali vsesplošno nasilje, če pa mu neobzirno prisolimo klofuto, pa smo ga najbrž že zelo ponižali in to ni ne vzgojno ne vzpodbudno. Takšna dejanja so nedopustna, saj z njimi ne dosežemo vzgojnega učinka.« Spet tretji zakon v popolni meri podpirajo, saj so menja, da je že sama zaušnica nasilno vedenje. Intervjuvanec deset pravi: »Zaušnica otroku ni sprejemljiva in mi pomeni nasilno vedenje. Pomeni nedopusten poseg v dostojanstvo otroka in žalitev njegove osebnosti.« Intervjuvanec devet je podobnega mnenja kot intervjuvanec deset:

...vzgajanje z nasiljem ni sprejemljivo in tudi ni sprejemljivo, da se neustreznih metod vzgoje ne nadomesti z ustreznimi. Otrok ne more biti nedotakljiv, ko gre za vprašanje postavljanja mej, učenja odgovornega odnosa do sebe in drugih, socialnega učenja ... Socialno in čustveno zdrav otrok se je sposoben spoprijeti z negativni čustev, torej jih mora spoznati, jih doživeti ... Nedotakljivi pa morajo biti otrokova osebnost, dostojanstvo, varnost in njegove koristi. Dvomim, da bi me lahko kdo prepričal, da sem sodi zaušnica.

8.4 Ključne ugotovitve

Vse omenjene organizacije so nujno potrebne za reševanje nasilja, saj medsebojno sodelujejo in se dopolnjujejo. V največji meri poskušajo ustaviti nasilje oziroma nuditi pomoč žrtvam nasilja. Ni treba, da smo v nasilje osebno vpleteni, da pristopimo k sodelovanju ali delu v organizacijah. Potrebna je le volja in želja po pomoči otrokom, ki so žrtve družinskega nasilja. Zavedati se je treba, da ni pravila, po katerem bi lahko predvideli kdo so žrtve. Žrtve so lahko deklice in tudi dečki. Tudi pravila glede na socialno omrežje otroka ni mogoče postaviti. Žrtve so lahko otroci revnih ali bogatih družin. Prav tako je lahko tudi storilec nasilnega dejanja kdor koli.

Nasilje pusti na otroku globoke in dolgotrajne posledice. Posledic nasilja se ne da odpraviti čez noč; potrebno je veliko časa in truda, da zlorabljen oseba za seboj pusti vse svoje tegobe. Za odpravo psihičnih posledic je treba predvsem veliko potrpljenja in časa.

Zakoni, ki veljajo v Sloveniji, so dobro zasnovani, vendar za nekatere še vedno ne dovolj dobro. Da se bo nasilje zmanjšalo še v večji meri, bo morala država organizacije še dodatno podpreti - z ustrežno zakonsko regulacijo in tudi finančno. Za zmanjšanje nasilja v družini nad otroki je nujno dodatno izobraževati ljudi.

9 SKLEP

Nasilje nad otroki v družini nas spremlja na vsakem koraku, treba ga je le odkriti. Velikokrat si zakrivamo oči pred temi dejanji in si predstavljamo, da se to v naši okolici ne dogaja. Če nasilje opazimo, menimo, da so nas to ne tiče in zato ne ukrepamo.

Problem nasilja nad otroki se danes pogosteje izpostavlja v javnosti, kot se je v preteklosti. Nasilje nad otroki v družini ni več tako velik tabu, kot je bil. V preteklosti je bila ta tema potisnjena na stran in se o njej ni veliko govorilo. Zavedam se, da je to občutljiva tema za vse nas, še bolj za tiste, ki so nasilje dejansko doživeli ali pa ga še doživljajo. Otroci, ki utrpijo nasilje, imajo lahko zaradi tega zelo oteženo življenje. Posledice nasilja jih lahko spremljajo celo življenje.

Danes vse več besed namenjam nasilju nad otroki, še več pozornosti bo treba nameniti razpravam o otrokovih pravicah, njihovih odgovornostih in dolžnostih.

Problem nasilja je problem vseh nas. S tem problemom sem se tudi jaz seznanjala skozi diplomsko nalogo. Do spoznanja, da je nasilje resen problem, sem prišla tudi skozi opravljene intervjuje v nevladnih in vladnih organizacijah. Delovanje teh organizacij je dobro za žrtve in storilce ter tudi za vse nas, saj poskušajo organizacije medsebojno delovati in si pomagati pri reševanju problemov. Problema se lotijo celostno, zato so pri reševanju te problematike uspešne. Velikokrat se dogaja, da se žrtev zaradi strahu obrne samo na eno organizacijo, ki pa žrtev lahko napoti v drugo ustanovo, tisto, ki ji bo pri njenem problemu lažje pokazala pot do rešitve. Nekatere organizacije so pomembne tudi zato, ker nas poskušajo preventivno informirati o nasilju, ki se dogaja okoli nas, in tudi, ker nas informirajo, kako moramo v primeru soočenja z nasiljem ravnati. Pomembno je, da se delo teh organizacij podpira in se jim pomaga po najboljših močeh.

Nasilje med nami je bilo, je in bo prisotno. Mi moramo poskrbeti, da si pred njim ne bomo zatiskali oči in ga bomo poskušali čim hitreje ter čim učinkoviteje odpraviti.

10 LITERATURA

1. Ars Vitae. 2010. *Kaj je nasilje?*. Dostopno prek: <http://arsvitae.si/sl/page/view/Nasilje> (25. marec 2010).
2. Bain, Quaine in Maureen Sanders. 1996. *Ko pride na dan*. Ljubljana: Co Libri.
3. Bezenšek Lalić, Olga. 2009. *Odzivanje socialnih delavk in delavcev na nasilje v družini*. Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
4. Bouwkamp, Roel. 1996. *Psihosocialna terapija pri spolni zlorabi v družini*. Logatec: Firis.
5. *Društvo Center za pomoč mladim*. Dostopno prek: <http://www.cpm-drustvo.si/> (15. april 2010).
6. *Društvo SOS telefon*. Dostopno prek: <http://www.drustvo-sos.si/> (29. marec 2010).
7. *Društvo Tvoj telefon*. Dostopno prek: http://dtt1993.primorska.com/index_files/Page356.htm (15. april 2010).
8. *Društvo za nenasilno komunikacijo*. Dostopno prek: <http://www.drustvo-dnk.si/> (29. april 2010).
9. Filipčič, Katja. 2002. *Nasilje v družini*. Ljubljana: Bonex založba.
10. --- 2007. Pravni vidiki kaznovanja otrok v družini. V *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja*, ur. Pavle Kornhauser, 111–114. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenija.
11. *Hiša zavetja Palčica*. Dostopno prek: http://www.kco-palcica.si/index.php/menu_item/kco_palcica_o (05. april 2010).

12. Kralj, Ana 2007. Nasilje v družbi, družini in nad posamezniki. *Strokovna znanstveno vzgojna revija Vita* 61 (13): 5–6.
13. Kuhar, Roman, Peter Guzelj in Aleš Drolc. 1999. *O nasilju: priročnik za usposabljanje*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.
14. Kornhauser, Pavle in Dušica Pleterski Rigler. 2007. Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja. V *Zagotovimo našim otrokom mladost brez telesnega kaznovanja*, ur. Pavle Kornhauser, 54. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenija.
15. Gelles, Richard J. in Donileen Loseke. 1993. *Current controversies on family violence*. Newbury Park, London, New Delhi: SAGE Publications.
16. Likar, Ana. 2006. *Nasilje nad otroki v družini – analiza dela društva SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja*. Ljubljana: diplomsko delo.
17. MacKenry, Patrick C. in Sharon J. Price. 1994. *Families and change: coping with stressful events*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage cop.
18. Mikuš Kos, Anica. 1997. Psihosocialni vidiki trpinčenja otrok. V *Trpinčen otrok – kako prepoznavati in preprečevati fizično in duševno trpinčenje otrok: razširjen zbornik 2. ciklus seminarjev Namesto koga roža cveti*, ur. Anka J. Satler, 57–74. Ljubljana: Meridiana.
19. Miller, Alice. 1993. *Drama je biti otrok in iskanje resnice o sebi*. Ljubljana: Tangram.
20. Obersnel Kveder, Dunja. 1996. Zdravstveno stanje žensk in otrok. V *Situacijska analiza o položaju otrok in družin v Sloveniji, 1995*, ur. Maja Vojnovič, 30. Ljubljana: Slovenski odbor za UNICEF.

21. Plaz, Maja in Špela Veselič. 2002. Nasilje nad ženskami in nasilje nad otroki v družini. V *Nasilje – nenasilje*, ur. Doroteja Lešnik Mugnaioni, 123–142. Ljubljana: I2.
22. *Socialna varnost v občini Jesenice*. Dostopno prek: <http://www.sociala-jesenice.net/info.php?id=svs&x=5> (16. april 2010).
23. STA. 2009. *Društvo za pravice otrok: Neplačevanje preživnin je ekonomsko nasilje nad otroci*, 13. september. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042298518> (25. marec 2010).
24. Vanček, Nataša. 2002. Spolno nasilje. V *Nasilje – nenasilje*, ur. Doroteja Lešnik Mugnaioni, 150–157. Ljubljana: I2.
25. Waiss, Mathias in Ingrid Galle. 1996. *V labirintu spolnih zlorab: delo z žrtvami, storilci in starši*. Ljubljana: Forma 7.
26. Zaviršek, Darja. 1994. Ranljivejši od ranljivih. V *Zbornik prispevkov delovne konference o delovanju in sodelovanju strokovnih služb na področju preprečevanja zlorab in zanemarjanja otrok, Ljubljana, november 1993*, ur. Franc Imperl, 87. Logatec: Firis.
27. *Zavod Emma – Center za pomoč žrtvam nasilja*. Dostopno prek: <http://www.zavod-emma.si/> (16. april 2010).
28. *Zveza prijateljev mladine Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.zpms.si/ZPMS/> (17. april 2010).
29. Žužul, Miomir. 1989. *Agresivno ponašanje: psihologijska analiza*. Zagreb: Radna zajednica Republičke konferencije Saveza socialističke omladine Hrvatske.

11 PRILOGE: PREPISI INTERVJUJEV

PRILOGA A: INTERVJU – DRUŠTVO CENTER ZA POMOČ MLADIM (DPM)

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom je nastala vaša organizacija?

Center za pomoč mladim (CPM) je bil ustanovljen leta 1992 kot enota Centra za socialno delo Center in Centra za socialno delo Moste-Polje za področje varovanja pravic in duševnega zdravja mladih. Takrat je CPM imel status vmesne institucije med javno in civilno sfero. Ideja za center je nastala v krogu delavcev, zaposlenih na oddelkih za mladostnike, ki so zaradi nastalih družbenih sprememb pričeli oblikovati alternativne programe, ki naj bi na potrebe mladih odgovarjali na ustrežnejše načine od obstoječih ustanov.

Pomembno prelomnico v delovanju organizacije predstavlja leto 1999, ko je CPM postal samostojna organizacija, statusno in pravno urejeno društvo.

Danes je Društvo Center za pomoč mladim (Društvo CPM) neprofitna in nevladna organizacija, v kateri združujemo strokovno in prostovoljno delo na področju varovanja pravic in osebnega ter socialnega razvoja otrok in mladih. Od leta 2001 na področju socialnega varstva delujemo kot društvo v javnem interesu.

Leta 2001 smo v severovzhodni Sloveniji na podlagi potreb in povpraševanja po naših projektih v Mariboru ustanovili podružnico Društva CPM.

2. Katere so osnovne dejavnosti, s katerimi se ukvarjate?

Glavni program Društva CPM je svetovalnica za mlade s podpornimi programi, kjer se ukvarjamo s težavami mladih, ki so povezane s šolo, odnosi z bližnjimi, revščino in socialno izključenostjo, brezposelnostjo, zlorabo drog, nasiljem ... Svetovalnica je namenjena mladim v stiski ali težavah in poteka v obliki razgovorov s posamezniki ali njihovimi bližnjimi.

Podporni programi za mlade - treningi socialnih veščin, treningi asertivnosti, delavnice, skupnostno socialno delo, projektno delo z mladimi na področju socialnega vključevanja, mednarodne izmenjave mladih so usmerjeni v socialno vključevanje, ustvarjanje pogojev za učenje socialnih spretnosti, iskanje konstruktivnih načinov soočanj in reševanj življenjskih izzivov, sprejemanje odgovornosti za svoje življenje, spodbujanje aktivne participacije mladih v in izven okvirov naših programov ... Samo za primer: naših programov se je leta 2009 udeležilo okoli 4030 mladih iz vse Slovenije.

3. Koliko vas je zaposlenih/prostovoljcev v organizaciji?

Na sedežu društva v Ljubljani so zaposlene tri osebe, v podružnici v Mariboru pa dve osebi. Prostovoljcev, ki sodelujejo pri izvajanju podpornih programov, je enaintrideset.

4. Kje so glavni finančni viri? Kdo vas podpira? Ali imate s tem težave?

Glavne finančne vire pridobivamo z Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, Mestne občine Ljubljana, Urada RS za mladino, Mestne občine Maribor, Urada vlade RS za komuniciranje, Movit Na agencija programa Mladi v akciji.

Povpraševanje po našem programu in podpornih programih je preveliko glede na naše kadrovske in finančne zmožnosti, kar nam povzroča težave, saj moramo zaradi tega kakšno povpraševanje zavrniti, ker nimamo dovolj financ za zaposlitev novih kadrov, s pomočjo katerih bi lahko odgovorili na vse potrebe.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same - predvsem na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima, zakaj ste se odločili za delo v tem društvu, v tej instituciji?

Kot mladostnik sem se udeležil enega izmed programov CPM, pri čemer sem bil nad tem delom tako navdušen, da sem se odločil študirati socialno delo, ki bi mi kasneje omogočilo zaposlitev na področju dela z mladimi. V času študija sem bil prostovoljec na CPM in dodobra spoznal delo. Po končanem študiju se je pokazala možnost zaposlitve na CPM, ki sem jo izkoristil.

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k temu društvu in na ta način pomagate drugim?

Kot večina mladostnikov sem se srečeval z izzivi odraščanja, način dela, katerega sem kot udeleženec izkusil v programu društva mi je ustrezal in hkrati nudil podporo pri soočanju in premagovanju teh izzivov. Glavni motiv za sprva prostovoljno delo, kasneje pa zaposlitev na CPM, je bil način dela (odprto, kreativno, dokaj neformalno), ki mi je ustrezal in ki se je izkazal za učinkovitega ter zaposleni oz. mentorji na CPM. Ker je delo imelo pozitivne učinke name, sem predvideval, da bo imelo podobne učinke tudi na druge mlade.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

Delo zelo rad opravljam, ker je dinamično, ustvarjalno, ni rutinsko, ker se srečujem in delam z mladimi, od katerih se neprestano učim. Delo je naporno, kadar si v krajšem časovnem obdobju zapovrstjo sledijo izvedbe podpornih programov pri katerih sem več dni od doma. V tem času seveda ne morem biti z družino. Družina je tovrsten delovnik sprejela in me pri tem podpira, kar mi zelo veliko pomeni.

Z rednim udeleževanjem na supervizijskih srečanjih skrbim, da delo ne vpliva preveč na moje osebno življenje.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilje.

1. Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na vaše društvo? Kakšno pomoč jim nudite?

Naši programi so namenjeni mladim med petnajstim in petindvajsetim letom, pri čemer so glavni razlogi, zaradi katerih se obračajo na nas, povezani z nezadovoljstvom z odnosi z bližnjimi (starši, sošolci, prijatelji, partnerji), z nizko samopodobo, osamljenostjo, občutkom socialne izključenosti, psihičnim in fizičnim nasiljem, zasvojenostmi ...

Pomoč jim nudimo v obliki svetovalnih razgovorov, preko opolnomočenja, z možnostjo udeležbe treningov socialnih veščin, treningov asertivnosti.

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

Izvajamo svetovanja za žrtve in storilce nasilja. Na področju preventive izvajamo delavnice po srednjih in osnovnih šolah na temo preprečevanja, ozaveščanja in reagiranja v primerih nasilja.

3. Kdo vse se še zateče po pomoč v vaše društvo? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

Pomoč poiščejo žrtve nasilja, storilci, včasih oboji skupaj, mladi, ki se srečujejo z nasiljem med staršema, pomoč poiščejo šole, na katerih je prisotno nasilje, prijatelji ali partnerji, katerih bližnji se srečujejo z nasiljem, pomoč poiščejo mladi, ki se samopoškodujejo, mladi, ki se srečujejo z grožnjami preko sms sporočil ali interneta ...

4. Kakšne pristope za reševanje nasilja uporabljate v vaši organizaciji?

Pri reševanju nasilja uporabljamo različne metode, katerih cilji so usmerjeni v prenehanje nasilja, kasneje delamo na vzpostavljanju življenja brez nasilja.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Pri medvrstniškem fizičnem nasilju je po naših izkušnjah več povzročiteljev in žrtev med fanti, pri medvrstniškem psihičnem nasilju se pogosto pojavljata oba spola, pri samopoškodovanju srečujemo več deklet, pri nasilju med partnerjema je več deklet žrtev, pri spolnem nasilju je več povzročiteljev moških in več žrtev med ženskami.

6. Se po tem, ko nekomu pomagata, v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Delo temelji na načinu, da uporabniku nudim podporo, da je glavni akter pri odkrivanju rešitev, ki prihajajo iz njega in jih sam zase prepozna kot uporabne in učinkovite. Glavno delo torej opravi uporabnik. V primeru rešitve stiske sem zadovoljen, da sem nudil podporo, da sem sodeloval pri ustvarjanju okvira, v katerem je uporabnik našel moč za spreminjanje.

7. Se kdaj dogodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

V primerih, ko uporabnik išče vrste pomoči, ki jih zagotavljajo institucije, ki imajo javna in zakonska pooblastila, jih napotimo na centre za socialno delo, policijo, sodišče, krizni center za mlade ...

4. SKLOP

Četrty sklop vprašanj zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Žrtev ponavljajočega se nasilja je običajno oseba, ki nima informacij, zavedanja, da nasilje ni sprejemljivo, da ima pravico živeti brez nasilja, ker nima moči zoperstaviti se povzročitelju. To se zgodi zaradi občutkov odvisnosti, občutkov podrejenosti, nizke samopodobe, žrtev ponotranji občutek, da si to zasluži, nima podpore v svojem okolju, da bi se nasilju uprla, ker si ljudje v okolju pred nasiljem zatiskajo oči ali ga celo podpirajo, izhaja iz okolja, kjer je bilo nasilje del vedenjskega vzorca npr. staršev.

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Storilci so običajno osebe, ki ne znajo ali ne želijo drugače kot z nasiljem uveljavljati svoje moči. S tem potrjujejo svoj položaj, samopodobo, to je njihov način komuniciranja v konfliktnih situacijah. Izhajajo iz okolja, kjer so se tovrstnega načina komuniciranja naučili. Za zadovoljitev svojih potreb na najdejo nenasilnega načina.

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Verjetno lahko najdemo lastnosti, značilnosti, ki so skupne storilcem nasilja, predvsem vprašanje moči, premoči. Pri delu s storilcem pa se moramo individualno ukvarjati z njim in njegovim nesprejemljivim vedenjem.

4. Koliko časa, se vam zdi, da navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

Nasilje običajno traja, dokler se žrtev odločno ne upre nasilju ali se iz tovrstnega okolja ne umakne. Nasilje, ki traja več let, običajno izkušajo otroci in mladi ter partnerji. Posledice tako enkratnega kot dalj časa trajajočega nasilja lahko žrtev zaznamujejo za vse življenje, s tem, da so dolgotrajne posledice pogosteje povezane z večkratnimi izkušnjami nasilja.

5. Kakšne so lahko posledic nasilja?

Posledice so lahko pri žrtvi fiziološke ali psihološke - nizka samopodoba, občutki krivde, samouničevalna vedenja (uživanje dovoljenih in nedovoljenih drog, samopoškodovanje, samomor), občutek osamljenosti, izključenosti, težave pri navezovanju stikov s soljudmi, strahovi, panični napadi, zapiranje vase, oseba začne zanemarjati sebe, svoje dolžnosti (služba, šola), pojavljajo se psihične motnje, ki se diagnosticirajo kot depresija ...

Posledice nasilja lahko tudi rojevajo novo nasilje oz. nadaljevanje nasilja iz roda v rod, kadar otroci, ki živijo v nasilnih okoljih, kasneje kot odrasli naučeno nasilje uporabljajo v svojih odraslih življenjih.

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja pa je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaše društvo?

Posledice nasilja se razlikujejo v tem, da je iz določenih okolij, odnosov, kjer se nasilje dogaja, lažje izstopiti kot iz drugih. Posledice nasilja, ki se dogaja med štirimi stenami domov, je običajno dlje trajajoče, temu primerne so tudi posledice. Posledice nasilja, ki ga je možno prekiniti, ker se dogaja ali se je zgodilo v okolju (šola, delovno mesto), kjer so bile prisotne priče, ki so pripravljene žrtev podpreti, bodo verjetno manjše in manj časa trajajoče. V naši organizaciji se največkrat srečamo s fizičnim in psihičnim medvrstniškim nasiljem in nasiljem med partnerjema.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Nasilje je možno prepoznati po posledicah na telesu, ki so vidne, in če se pojavljajo pogosteje. Psihične posledice se lahko kažejo v drastični spremembi vedenja, kadar dobimo občutek, da se je oseba 'čez noč' spremenila. Žrtve nasilja razvijejo različna preživetvena vedenja kot so 'zapreti se vase', samopoškodovanje,

uživanje dovoljenih in nedovoljenih drog, strah pred vrnitvijo v okolje, kjer se nasilje dogaja, strah pred storilcem ...

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašanj, pa se nanaša na vas same, na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

Nasilje se po mojem mnenju najpogostejše pojavlja v družini. Družina je namreč okolje, kjer se vrši največ interakcij, ki so v osnovi tudi čustvene (čustvena navezanost, odvisnost) in zavoljo tega, se v družini pojavi več konfliktov. Hkrati je nasilje v družini najlažje skriti, člani so bolj dovzetni za manipuliranje storilcev nasilja. Posledice so najgloblje in dolgotrajne, ker se nasilje navadno dogaja dlje časa in ga povzroča nekdo, ki ga 'imaš rad' ali 'te ima rad', in ki se mu je zaradi teh razlogov najtežje upreti.

2. Mislite, da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

Mislim, da je zakon dovolj dobro uredil vprašanje nasilja v družini in kot nasilje začel obravnavati tudi druge oblike nasilja, ne le fizičnega. Mislim, da je glavna težava pri izvajanju zakona praksa in premajhna povezanost ter sodelovanju institucij, ki zakon izvajajo.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisiliti« niti zaušnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

Mislim, da bi namesto v kriminalizacijo zaušnic, morali več vlagati v vzgojo staršev in mladih (ki bodo nekoč sami starši), v alternativne načine vzgajanja, pri katerih ne bi bila potrebna uporaba nasilja.

Mnogo ljudi na podlagi svojih izkušenj pove, da ko so bili sami deležni zaušnic, da so bile te učinkovite, da so si jih res zaslužili, da so jim pomagale pri odraščanju. Verjetno bodo tudi sami zaradi te izkušnje pri vzgoji uporabili tudi ta vzgojni prijem, kar je logično. V situaciji vzgajanja velikokrat kot vzgojno sredstvo kot prvo uporabimo sredstvo in način, kakršnega smo bili sami deležni kot otroci. Pri tem se mi zdi pomembno starše podpreti v raziskovanju načinov, ki so nenasilni in ki jih še ali ne poznajo ali jih še niso preizkusili.

PRILOGA B: INTERVJU – DRUŠTVO ZA NENASILNO KOMUNIKACIJO

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom je nastala vaša organizacija?

Organizacije je nastala leta 1996. Ustanovili sta jo dve prostovoljki, ki sta delali na SOS telefonu in sta ugotovili, da se večinoma dela samo s ženskimi, ki so žrtve nasilja, nihče pa ne dela s povzročitelji. Odločili sta se, da bosta razvili programe za povzročitelje.

2. Katere so osnovne dejavnosti, s katerimi se ukvarjate?

Naša glavna dejavnost je pomoč žrtvam nasilja in pomoč povzročiteljem nasilja. Nudimo telefonsko informacijsko svetovalno pomoč, delamo z osebami, ki doživljajo kakršno koli nasilje. Organiziramo pa različna srečanja, seminarje, delavnice.

3. Koliko vas je zaposlenih/prostovoljcev v organizaciji?

Zaposlenih nas je okoli petnajst. To šteje sedež v Ljubljani, Kopru in dve varni hiši. Vsako leto pa usposobimo okoli trideset prostovoljcev.

4. Kje so glavni finančni viri? Kdo vas podpira, kje so glavni finančni viri? Ali imate s tem težave?

Glavni finančni vir dobivamo iz programov, ki jih prijavljamo na razpise. Vire dobivamo tudi z Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Nekaj nam prispeva tudi Mestna občina Ljubljana, občine, kjer so naše varne hiše, pa tudi Mestna občina Koper. Veliko prispeva tudi organizacija FIHO. Prihajajo tudi prispevki iz evropskih skladov in od donatorjev.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same. Predvsem na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima, zakaj ste se odločili za delo v tem društvu, v tej instituciji?

Moje delo se je začelo s prostovoljstvom. Najprej sem šla na usposabljanje za prostovoljno delo. Prišla sem do spoznanja, da od tega lahko odnesem več kot na faksu, in da je to področje precej nepokrito. To je bilo deset let nazaj. Hitro sem začela delati tudi z žrtvami nasilja. Tako se je pojavila tudi želja, da se zaposlim v taki organizaciji, saj imaš bolj konkreten stik z žrtvami in storilci nasilja kot pa kje drugje.

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k temu društvu in na ta način pomagate drugim?

Izhajam iz tega, da ima vsak stik z nasiljem. Ni pa bil to razlog, da sem se zaposlila tu, ker znajo biti te izkušnje včasih tudi dodatno obremenjujoče. Bila je bolj želja pomagati, kaj novega izvedeti. To delo je raznoliko, ker žrtve nasilja niso tipične in me moreš reči, da delaš s žrtvami nasilja po teh in teh ključih. Delo s temi ljudmi pomeni, da je treba organizacijsko delati pri varni hiši, da je treba iti z uporabnico na sodišče, ker jo je strah ... Potrebno je tudi sodelovanje pri oblikovanju zakonodaje.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

Delo je po svoje zanimivo, naporno, zahtevno ... Zanimivo je predvsem, ker se ves čas nekaj učiš in ni vse narejeno po istem kopitu.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilje.

1. Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na vaše društvo? Kakšno pomoč jim nudite?

Veliko otrok, mladih je sem napotenih. Imamo skupino za mlade fante, ki povzročajo nasilje. Nekaj je otrok, ki so sami poklicali, ker je bilo nasilje izvedeno nad njimi samimi ali pa zaradi tega, ker je bilo nasilje izvedeno nad mamo, sestro ... Tretja skupina otrok so tisti otroci, ki pridejo sem z uporabnico, z žensko, ki išče pomoč zaradi nasilja s strani partnerja. Oni pridejo sem in so skupaj z njo vključeni v program. Tem nudimo večinoma varstvo v času, ko so tukaj. Četrta skupina otrok so tisti, ki pridejo na organizacijo skupaj z mamo in grede skupaj z njo v varno hišo. S temi je več dela, saj se morajo podrediti določenim pravilom. Nudimo pa jim tudi pomoč psihologinje, ki opravlja z njimi določene dejavnosti. Peta pa je skupina otrok, s katerimi se družijo naše prostovoljke. S temi otroki vzpostavimo kontakt preko šole, saj one predlagajo otroke, ki so potrebni te pomoči. Prostovoljke se sestajajo tudi z otroki naših uporabnic in uporabnikov, za katere menimo, da potrebujejo pomoč. Dobivajo se enkrat tedensko, delajo pa na tem, da otroci pridobijo neko novo izkušnjo.

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

Izvajamo preventivne delavnice, predavanja. Delavnice izvajamo na osnovnih šolah in srednjih šolah, ki to želijo. Nekatere šole organizirajo usposabljanje za svoje zaposlene, starše in nas tja povabijo. Včasih imamo tudi predavanja za socialne delavce, strokovne delavce in tudi za širšo javnost.

3. Kdo vse se še zateče po pomoč v vaše društvo? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

Obračajo se predvsem žrtve in povzročitelji. Prihajajo pa tudi ljudje, ki potrebujejo več informacij, kaj je to nasilje, pa tudi tisti, ki opazijo nasilje in bi radi vedeli, kako se organizirati, oziroma kako ukrepati. Za primer lahko vzamemo, da sosed tepe otroka - kaj lahko storim? Mož zlorablja hčerko - kako lahko pomagam? Prihajajo pa tudi strokovni delavci in delavke in tudi šole.

4. Kakšne pristope uporabljate za reševanje nasilja v vaši organizaciji?

Uporabljamo različne načine reševanja nasilja. Odvisno je, za kakšno nasilje gre. Ali je to nasilje nad otrokom, materjo, očetom ali nad nekom tretjim. Pa naši pristopi niso feministični, saj vedno upoštevamo vse možne rešitve. Na podlagi ugotovitev skušamo rešiti problem. Nikoli se ne nagibamo samo k eni strani.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Po občutku lahko rečem, da je več žrtev deklic. Vendar statistično ni tako, saj sta oba spola žrtev nasilja.

6. Se po tem, ko nekomu pomagate, v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Da, seveda.

7. Se kdaj zgodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

V primeru, da žrtvi sami ne moremo pomagati, jo napotimo na drugo organizacijo. Organizacije poskušamo med seboj sodelovati. Tako tudi lažje pridemo do rešitve.

4. SKLOP

Četrty sklop vprašanj zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Naša izkušnja je taka, da ne moremo reči, kdo natančno so žrtve nasilja, saj prihajajo iz tako različnih socialnih slojev, različnih narodnosti. Ravno to je tipično, da tipične žrtve ni. Tudi statistično se bolj težko reče, kdo je bolj na udaru, kdo je žrtev.

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Zagotovi lahko rečem, da so moški drugače vzgajani, da imajo moški tradicionalno drugačen položaj v družini in v družbi in pogosto izhajajo iz prepričanja, da so oni tisti, ki morajo v odnosu imeti moč. Zaradi tega je dejstvo, da je 90 % - 95 % storilcev nasilja v družini moškega spola. Nasilje v družini je tudi bolj sistematično; ne gre samo za fizično nasilje, ampak gre za nek sistematičen način nasilje, ko si moški povečuje avtoriteto v družini.

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Natančen profil nasilneža ne obstaja.

4. Kaj se vam zdi, koliko časa navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

S tem, koliko časa traja nasilje, imamo različne izkušnje. Imamo uporabnice, kjer se je nasilje dogajalo tudi petdeset let, torej ves čas odnosa. V odnosu navadno ni tako, da se nasilje dogodi enkrat. Nasilje se začne počasi. Na začetku z omejevanjem, nadaljuje pa se s fizičnim nasiljem. Tako se velikokrat zgodi, da pridejo ženske, ki rečejo, da jih je mož pred petimi leti prvič udaril. To pomeni, da se je nasilje začelo takrat.

Pri nasilju nad otroki gre za pogled, kako si starši predstavljajo svojo vlogo. Če je v vzgoji nasilje dovoljeno, da udarec po riti deluje kot vzgoja, začne starš uveljavljati svojo voljo takrat, ko jo začne uveljavljati tudi otrok. To je pogosto že pri enem letu.

5. Kakšne so lahko posledice nasilja?

Posledice nasilja so različne. Lahko so to posledice, ki so vidne navzven, lahko pa je posledica depresija. Lahko se posledice tudi medsebojno povezujejo. Nekdo, ki je utrpel fizično nasilje, ima za posledice lahko modrice po telesu, posledično pa se še zapre sam vase.

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja pa je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaše društvo?

Najbolj pogosto je tisto nasilje, ki se ga da skriti. Najbolj prisotno je psihično nasilje, saj ga družba tudi najbolj tolerira. Tako bi rekla, da je tega največ, saj se ga da tudi najbolje skriti.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Posledic nasilja se ne da tako ugotoviti. Lahko le predvidevamo, kdo je možna žrtev nasilja. Dogaja se tudi, da ugotovimo, da je nekdo žrtev nasilja, sama oseba pa vse to zanika. Najlažje in najboljše je, da sama žrtev spregovori o tem.

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašanj, pa se nanaša na vas same; na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

Menim, da ljudje počnemo tisto, kar znamo najbolje početi. Dokler je v družbi neko prepričanje, da je nasilje dovoljeno, do takrat bo nasilje tudi prisotno. Zaradi tega je potrebno veliko delati, da se ljudje navadijo tudi drugačnih vedenj. Velikokrat se zatekamo k vedenjem, ki jih najbolj poznamo, in zato se nasilje ves čas reproducira. Če so moji starši izvajali nasilje nad mano, se bom verjetno tudi jaz najbolj zatekala k takemu vedenju. Koristno je, da se nasilje na družbeni ravni prepove, in da ljudje dobijo občutek, da se morajo naučiti nekaj novega. Starš je vedno tisti, ki ima moč nad otrokom. Iz tega izhaja moje mnenje, da je to zloraba moči.

2. Mislite, da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

Zakonodaja je v procesu urejanja, do sedaj pa je kar dobro urejena. Zakonsko bi se bilo treba bolj jasno opredeliti glede pravilnikov organizacij. Kaj naj naredi šola, ko zazna nasilje. Posredništvo ni dobro urejeno. Če bi vsak opravljal delo tako, kot je napisano v pravilnikih in zakonih, bi bilo vse dobro.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisoliti« niti zaušnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

Nov zakon se opredeljuje predvsem na telesno kaznovanje. Ta zakon bo dober, vendar telesno kaznovanje še ne bo pomenilo, da je nekdo storil kaznivo dejanje. Telesno dejanje še vedno ne bo kaznivo dejanje. Po moje zaradi tega ne bo nihče preganjan. Dokler zadeva ni zakonsko urejena, lahko vsak po svoje presoja in vsak si lahko stvari razlaga po svoje.

PRILOGA C: INTERVJU – DRUŠTVO TVOJ TELEFON

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom je nastala vaša organizacija?

Društvo deluje od leta 1993. Ustanovljeno je bilo z namenom, da pomaga osamljenim, ljudem v stiski, komurkoli, ki potrebuje pomoč, mnenje ali le toplo besedo.

2. Katere so osnovne dejavnosti, s katerimi se ukvarjate?

Osnovna dejavnost je telefonski pogovor, organizirajo pa se tudi skupine za samopomoč in skupine v okviru programa Nasilni odnosi.

3. Koliko vas je zaposlenih/prostovoljcev v organizaciji?

Zaposleni sta dve delavki preko javnih del in okoli štirideset prostovoljcev.

4. Kje so glavni finančni viri? Kdo vas podpira, kaj so glavni finančni viri? Ali imate s tem težave?

Največ sredstev prispevajo občine Postojna, Pivka, Sežana in še nekatere druge občine. Nekaj sredstev prispeva tudi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Ostali del pa prispevajo donatorji.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same. Predvsem na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima, zakaj ste se odločili za delo v tem društvu, v tej instituciji?

Odločila sem se na podlagi lastnih izkušenj, ker sem spoznala, da te najboljše razume nekdo, ki je določeno situacijo prebrodil. Svoj prosti čas sem želela preživeti kvalitetno in nekemu olajšati trenutke.

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k temu društvu in na ta način pomagate drugim?

Kot sem že omenila, sem šla skozi težko obdobje tudi v svojem življenju, pridobila sem ogromno praktičnega in teoretičnega znanja, spoznala sem enostavnost življenja in nekemu želela podati vsaj razumevanje, tistim, ki želijo, pa tudi znanje. Največje zadovoljstvo in potrditev, da delaš dobro, so zadovoljni ljudje. Meni je delo hrana za dušo, kadar vem, da sem opravila dobro delo, je zadovoljstvo toliko večje, in to je ta sladica za katero sem se odločila.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

Prva stvar, ko sem se odločila za to delo, je bil preizkus, ali sem sposobna težave drugih pustit tam in jih ne nositi domov. Če bi me delo in težave morale tudi doma, zagotovo tega dela ne bi več opravljala. Vsekakor se te zgodbe dotaknejo, nekatere bolj, nekatere manj, nekdo ti je bolj blizu, drugi spet ne. Vsak posebej je svoj zaklad doživetij. Od tega je tudi odvisno, kako je neko delo naporno. Včasih so pogovori sproščeni, le da mine čas in

Ljudje pozabijo na samoto, včasih te obremenijo, spravijo te v neprijetne situacije, ali pa te le poslušajo, ker si tam za njih. Zahtevnost dela je kar visoka. Ne moreš si privoščiti slabe volje, ker te začutijo v trenutku in ti si navsezadnje tam zato, da jim pomagaš, da jih vedriš, bodriš. Vsak klicatelj je nekaj posebnega, vsak te nekaj nauči ali vsaj potrdi, kar že veš. Mnenja so različna, saj vsak pove svoje, kako kaj doživlja in skupek vseh pogovorov ti da misliti, kam nas pelje življenje, če ga ne vzamemo pravočasno v svoje vaje.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilja.

1. Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na vaše društvo? Kakšno pomoč jim nudite?

Prva pomoč, ki jo nudimo, je, da najprej s pogovorom preverimo, kako resna je situacija. Nato situacijo poskušamo umiriti tako, da najdemo neko skupno rešitev. Če je stanje resno, imamo številke policije in številke SOS telefonov za pomoč žrtvam nasilja. Včasih pa jih poskušamo napotiti do nekoga, ki jim je najbližji. To so navadno sorodniki, šole ...

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

Posebni preventivni svetovanj ne izvajamo.

3. Kdo vse se še zateče po pomoč v vaše društvo? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

Ni določenega profila ljudi, ki bi se zatekal k nam. Imamo osamljene, shizofrenike, bolne, invalide, slepe, starostnike, mlade, najstnike, manične bolnike, depresivne, odvisnike, zakonce Pokličejo nas lahko vsi, ki se jim pojavlja kakršenkoli problem, ki ga niso zmožni sami pripeljati do cilja in potrebujejo nekoga, ki bi jim nudil podporo.

4. Kakšne pristope za reševanje problema nasilja uporabljate v vaši organizaciji?

Prvi pristop je poslušanje, imajo nas za svetovalce, vendar smo poslušalci, če pa ljudje želijo naše mnenje, jim ga podamo. To je odvisno od prostovoljca - kako sam doživlja stvari in kakšen pogled ima na svet. Jaz se ne opredeljujem, podajam bolj realna mnenja in najbližja mi je teorija izbire (William Glasser), ki temelji na izbiri, za kaj se odločimo. Človeku lahko vcepiš v glavo svoje mnenje, vendar ga ne bo nikoli sprejel, ker ni njegovo. Z vprašanji najlažje pripelješ človeka do točke, ki jo želiš doseči. Največkrat so odločamo na podlagi pričakovanj drugih, jaz jim želim dopovedati, da naj se začnejo odločati na podlagi svojih želja in ne na podlagi mnenj in želja drugih, saj le tako najdejo pot do svojega osebnega zadovoljstva.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Sama nimam občutka, da bi prevladoval določen spol, tudi v organizaciji o tem nimamo nikakršnih podatkov.

6. Se po tem, ko nekomu pomagata, v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Velikokrat nam klicatelji sami povejo, kaj smo storili za njih. Povejo, da smo tista majhna lučka, ki jim še sveti. Hvaležni so nam tudi, če ne rešijo problema, saj vedo, da smo vseeno tam za njih. Na mestu zagotovo ne rešimo problema, saj se mora vsak posameznik soočiti z njim po končanem pogovoru. Smo pa jim najboljši prijatelji, h katerim se lahko zatečejo. Že v pogovoru pa začutiš, ali je klicatelj doživel olajšanje ob njegovem problemu. Pa tudi, če se resnično želijo rešiti svojega problema.

7. Se kdaj dogodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

Da, napotimo jih na organizacije, ki se konkretno ukvarjajo samo z njihovim problemom (anonimni alkoholiki, pomoč žrtvam nasilja ...).

4. SKLOP

Četrti sklop vprašanj zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Otroci, ženske. So pa med žrtvami tudi moški, o tem se ne govori toliko.

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Drugi otroci v šoli, alkoholizirani starši, možje, žene.

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Zagotovo nek profil obstaja - ker z določenimi dejanji privabljamo določene situacije. Nekdo, ki vedno išče težave, jih zagotovo najde. Nasilnež ima določene vzorce, ki jih je potegnil iz svojega življenjskega obdobja in zagotovo bi se dalo potegniti nek podoben profil teh ljudi. Še vedno pa ne moremo govoriti, da so to točno določeni kriteriji, iz katerih bi lahko izdelali profil nasilneža.

4. Kaj se vam zdi, koliko časa navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

Menim, da nasilje lahko opazimo zelo hitro, koliko časa pa je potrebno, da si ga priznamo, je odvisno od posameznika. Nekdo, ki je navajen, da z nasiljem izkazuje čustva, nek status, dvomim, da se lahko tega znebi, razen seveda, če je sam odločen, da bi se tega rad znebil. Nasilje nima nekega določenega obdobja, za rešitev problema je potreben velik preobrat. Koliko časa pa potrebujemo za preobrat, je spet odvisno od posameznika. Včasih na koncu tudi ne pride do preobrata.

5. Kakšne so lahko posledic nasilja?

Posledice nasilja so največkrat trajne. Pomembno pa je, kako se žrtev s tem spoprime. Lahko se nekaj nauči, predvsem pa mora ustvariti novo samopodobo. Jaz rada vprašam - ali ste si zaslužili, verjamete, da je prav kar počnejo z vami? Pomembno je, da žrtev začne verjeti, da si zasluži boljše. Ponavadi žrtve nasilja mislijo, da je tako prav, da si to zaslužijo. Samopodobo imajo popolnoma uničeno, pogosto se sploh ne marajo.

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja pa je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaše društvo?

Najhujše je verbalno nasilje, pa tudi ekonomsko, s tem sem se največkrat srečala v našem društvu, vsekakor pa tudi psihično. Posledice so zagotovo različne, odražajo se pri različnih življenjskih preizkušnjah.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Posledica nasilja se da razbrati že iz pogovora, če ti klicatelj zaupa daljši plat zgodbe. Ker jih ne vidimo, že v uporabljenih besedah in frazah vidimo, kolikšno mero samozavest imajo in kako reagirajo na določene trditve. Kar hitro iz pogovora ugotoviš, v katero smer se opredeliti.

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašanj, se nanaša na vas same, na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

Nasilje v družini je največkrat verbalno in tudi fizično, sama pa nimam izkušenj s tem.

2. Mislite, da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

Večji poudarek bi morali dati na kvalitetne odnose in na nek način pomagati, da postanemo bolj zadovoljni. Žal pa je tako, da nam meglijo um s potrošništvom, ljudje se ukvarjajo z nepomembnimi stvarmi, pred nasiljem pa si vsi zatiskamo oči, v poročilih boš težje zasledil, kaj bi lahko naredili za boljši in varen jutri. Zakonsko pa se ne bom opredeljevala, saj na tem področju nisem najbolje podkovan.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisoliti« niti zaušnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

Popolnoma sem proti sprejemu tega zakona. Danes imajo otroci že več pravic kot dolžnosti, kar pa ne pomeni, da sem za vzgojo v »stari šoli«, ko so učitelji pretepali otroke. Zdravo mero odgovornosti, da otrok ve, kaj je njegova naloga, da je vključen in pozna pravila bontona v šoli, doma ... Tu je tudi potrebna mala šola psihologije za starše, ki dandanes pretiravajo z vsemi dobrinami. Otrokom v otroštvu nudijo vse, dobesedno vse, in otrok se navadi, razvadijo ga, tako otrok hoče več in še več. Potem pa kar naenkrat ni več mogoče otroka ujeti. Ta postane uporniški in čuti, da mu starši ne nudijo dovolj, ker potrebe postanejo vedno večje in večje. Nisem pristaš pretepanja, vendar »ena čez rit« včasih ne škodi. Sama sem bila deležna bolj psihološke vzgoje, ob kateri sem morala vedno razmišljati. Danes se mi to zdi pravi način vzgoje.

PRILOGA Č: INTERVJU – DRUŠTVO SOS TELEFON

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom je nastala vaša organizacija?

Društvo SOS telefon je nastalo leta 1989 kot neformalna skupina v okviru Sekcije Lilit, ki je delovala v formalnem okviru organizacije ŠKUC - Forum. Društvo SOS telefon je nastal iz potrebe, ki jo je prepoznala in definirala manjša skupina žensk, ki so želele pomagati ženskam in otrokom z izkušnjo nasilja. Društvo SOS telefon je bilo prva nevladna organizacija na področju dela proti nasilju nad ženskami in nasilju nad otroki v Sloveniji.

Društvo v okviru osnovnih in spremljevalnih programov rešuje in lajša socialne stiske in težave ter izvaja različne oblike psihosocialne pomoči za ženske in otroke, ki so žrtve nasilja v družini in partnerskih ter sorodstvenih zvezah.

2. Katere so osnovne dejavnosti, s katerimi se ukvarjate?

Osnovna dejavnost Društva SOS telefon je program za ženske in otroke žrtve nasilje, program Zatočišče za ženske in otroke - žrtve nasilja in delovanje skupine za samopomoč za ženske, ki doživljajo nasilje. Izvajamo pa tudi preventivne dejavnosti, to so ozaveščanje, izobraževanje in informiranje strokovne in širše javnosti o problematiki nasilja nad ženskami in nasilja nad otroki.

Osnovni cilj programa Zatočišče za ženske in otroke- žrtve nasilja je dokončen umik iz nasilnega odnosa in reorganizacija življenja žensk in otrok, ki so žrtve nasilja. V ta namen imamo postavljene cilje, kot so štiriindvajseturno bivanje na varnem, materialna oskrba in uporaba vse potrebne infrastrukture, nudenje strokovne podpore in pomoči pri urejanju eksistence (zaposlitev, reševanje stanovanjskega problema ...). Ponujena je tudi psihosocialna podpora; predelovanje izkušenj, povezanih z nasiljem, uvid v dogajanje v času odnosa s povzročiteljem nasilja, pooblaščenec uporabnic, da bi postale samostojnejše in aktivnejše pri reševanju svoje situacije in si tako povečale občutek lastne vrednosti. Ponujeno pa je tudi učenje in spoznavanje nenasilnih načinov komuniciranja v medsebojnih odnosih, vzpostavljanje nove ali krepitev obstoječe socialne mreže.

3. Koliko vas je zaposlenih/prostovoljcev v organizaciji?

Izvajalke programov in dejavnosti Društva SOS telefon so zaposlene in prostovoljke, ki so strokovno usposobljene in imajo specialna znanja za delo z ženskami in otroki - žrtvami nasilja. V Društvu SOS telefon je dvanajst zaposlenih in dvainšestdeset prostovoljcev.

V obeh hišah, kjer izvajamo program Zatočišče za ženske in otroke – žrtve nasilja, pa je zaposlenih deset oseb.

4. Kaj so glavni finančni viri? Kdo vas podpira, kdo so glavni finančni viri? Ali imate s tem težave?

Glavne finančne vire nam nudi Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Mestna občina Ljubljana in druge občine, Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij Republike Slovenije. Prisotni so tudi prispevki uporabnic za bivanje v zatočišču in posamezne donacije.

Ker ni stalnega načina financiranja, se pojavljajo tudi problemi s financiranjem. Potrebno je stalno »loviti« javne nacionalne in mednarodne razpise.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same. Predvsem na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima, zakaj ste se odločili za delo v tem društvu, v tej instituciji?

Za zaposlitev v tem društvu sem se odločila, ker močno verjamem v poslanstvo tega društva; pomagati ženskam in otrokom, da zaživijo življenje izven okvirov nasilja.

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k temu društvu in na ta način pomagate drugim?

Nisem imela neposrednih izkušenj z nasiljem.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

Delo je intenzivno, včasih psihično zelo utrudljivo. Pomembne so razvite strategije za spoprijemanje s stresom. Trudim se, da delo ne vpliva na moje družinsko življenje.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilje.

1. Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na vaše društvo? Kakšno pomoč jim nudite?

Otroci sami se lahko neposredno obrnejo na SOS telefon, ko so v stiski zaradi doživljanja nasilja, v program Če so otroci z materami nastanjeni v Zatočišču, jim nudimo individualno svetovanje in vso psihosocialno podporo ter organizacijo pristočasnih aktivnosti.

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

Izvajamo tudi preventiva svetovanja. To je učenje in spoznavanje nenasilnih načinom komunikacije v medsebojnih odnosih.

3. Kdo vse se še zateče po pomoč v vaše društvo? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

V največji meri se zatekajo k našim programom ženske z izkušnjo nasilja.

4. Kakšne pristope uporabljate za reševanje nasilja uporabljate v vaši organizaciji?

Pri delu izhajamo iz načel dela, ki sicer veljajo v socialnem varstvu.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Med žrtvami nasilja je več žrtev ženskega spola, saj so le-te navadno šibkejše od moškega spola.

6. Se po tem, ko nekomu pomagata, v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Da.

7. Se kdaj dogodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

Če zaradi omejenih kapacitet namestitve v varni hiši žrtve ne moremo izvesti, jo napotimo drugam.

4. SKLOP

Četrty sklop vprašanj zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Bistvo nasilja je v zlorabi moči, saj predstavlja obliko nadzora in kontrole nad drugo osebo. Iz tega lahko razberemo, da so žrtve nasilja pogosteje osebe z manj družbene moči in možnostjo nadzora nad svojim življenjem v primerjavi s povzročiteljem nasilja.

O zlorabi moči govorimo, ko ima ena skupina ali posameznik zaradi svojega družbenega položaja, starosti, finančnih sredstev, narodnosti, fizičnih ali umskih sposobnosti že v samem začetku več moči nad drugo skupino ali posameznikom in to moč izkorišča v škodo druge osebe. Povzročitelj nasilja si skuša prilastiti večji delež moči in nadzora nad žrtvijo prav s pomočjo nasilnega ravnanja, medtem ko žrtev nasilja postaja vedno bolj nemočna in odvisna.

V najbolj ranljivo skupino spadajo otroci, ki so življenjsko odvisni od staršev/skrbnikov, starostniki, invalidi in vse osebe, ki zaradi osebnih okoliščin niso sposobne skrbeti zase.

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Povzročitelji nasilja so osebe, ki zlorablajo večjo družbeno moč, kot jo imajo njihove žrtve.

Pri svojem delu opazimo, da so to osebe, ki so zmožne kršiti osnovne človekove pravice.

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Veliko je napačnih predstav o tem, kako t.i. tipični povzročitelj nasilja izgleda. Pogosto opazimo, da še vedno prevladuje mnenje, da so povzročitelji nasilja lahko samo nenormalni moški, perverzneži, duševni bolniki, alkoholiki, narkomani, marginalci, moških iz nižjih slojev, z nižjo izobrazbo, tujo narodnostjo ...

Dejstvo je, da ni tipičnega povzročitelja nasilja. Lahko je to posameznik, ki že na prvi pogled deluje neurejeno, robato in agresivno, lahko pa je to zgledno urejen moški s kravato in uglajenim diplomatskim vedenjem ter na visokem družbenem položaju, ki v družbi velja za dobrega očeta in moža.

4. Kaj se vam zdi, koliko časa navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

Nasilje traja toliko časa, dokler ženska ni sposobna in zmožna zaščititi sebe in svojih otrok pred nasiljem, to je dokler ne prekine odnosa z njim in odide iz skupnega bivališča. Pri tem gre bolj za leta kot mesece, saj je zaradi posebne dinamike nasilja težje prepoznati nasilna dejanja kot nasilje. Ko se ženska zave, da doživlja nasilje in da ni ničesar, s čimer bi lahko nasilje preprečila, začne razmišljati o prekinitvi odnosa in odhodu.

Razvidna je tudi značilnost, da ženske, ki zelo dolgo doživljajo nasilje, ki se v svoji intenzivnosti in pogostosti stopnjuje, precej težje odidejo in za resnično prekinitev nasilnega odnosa potrebujejo včasih več desetletij.

Vendar pogosto opažamo, da tudi odhod ni dovolj in da povzročitelj z nasiljem nadaljuje preko stikov z otroki, ki pa trajajo tako dolgo, dokler se otroku ne prizna pravica do zavrnitve stikov. Do takrat gre lahko za »nagajanje« pri stikih z otroki, s čimer hočejo prizadeti bivšo partnerko ali pa otroka psihično, telesno in spolno zlorablajo in ima to zanj hude posledice. Matere so v takih primerih v hudi stiski, saj očetje izsiljujejo stike, centri za socialno delo so dolžni podpreti otrokovo pravico do stikov z drugim staršem. Ker mati pri stikih ni prisotna ob otroku, še težje dokazuje prisotnost zlorabe nad otrokom, zato je podajanje kazenskih ovadb za nasilje nad otrokom še bolj oteženo.

5. Kakšne so lahko posledic nasilja?

Otroci so v družini ob nasilju moškega nad žensko najbolj ranljivi člani. Izkušnja nasilja s strani odraslih jih postavlja v položaj, ki mu nikakor niso niti dorasli niti kos. Osebnostno še niso dokončno razviti in nimajo možnosti zapustiti družine, ker so življenjsko odvisni od svojih staršev. Zlorabe in nasilje pogosto prikrivajo, ker jih je strah in sram ter se neupravičeno počutijo krive. Bojijo se uresničevanja groženj povzročitelja, razpada družine, maščevanja v družini in popolnega zavračanja. Nenehno so na preži, v strahu za svoje življenje ali za življenje svoje mame, ki jo skušajo zaščititi pred nasiljem. Počutijo se nebogljene in bojijo se, da bi jih starši zapustili, hkrati pa so zmedeni zaradi nasprotujočih si čustev do staršev. Vso svojo življenjsko moč vlagajo v preživetje.

Travmatska izkušnja otroka vselej tako ali drugače prizadene ali ogroža. Povzroči trpljenje in spremeni njegovo videnje samega sebe, drugih ljudi in sveta. Od različnih vplivov pa je odvisno, ali bo otrok okreval po travmatskem doživetju ali pa se bo to razvilo v dolgotrajno psihosocialno motnjo.

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaše društvo?

Prisotne so vse oblike nasilja, saj se vse med seboj lahko prepletajo in ni rečeno, da se nad nekom izvaja samo ena oblika nasilja.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Znaki travmatske prizadetosti se kažejo v različnih kombinacijah. Pojavljajo se občutja konkretnih in tudi nedoločljivih strahov in tesnobe, prisotni so napadi panike, strahu pred ponovitvijo dogodka. Otrok nazaduje v svojem razvoju, kar se lahko pokaže kot močenje postelje, otročji govor, manjša samostojnost kot prej. Otroci izgubijo veselje do različnih dejavnosti, se izogibajo druženju z vrstniki in prekinjajo stike z njimi. Lahko so zaprti vase in otopeli ter nervozni. Deklice in mladostnice razvijejo motnje hranjenja. Pogosto zbujejo pozornost s svojim uporniškim vedenjem. Ponovno se pojavijo ali celo okrepijo že pred travmatskim dogodkom obstoječe motnje (jecljanje, tiki ...). Prisotne so težave pri spanju (nočne more, zburjanje ...), telesne težave (glavoboli, bolečine v trebuhu, viroze, prehladi ...), nezaželeni in vsiljive slike o travmatskih dogodkih, slabša samopodoba in slabše samo ovrednotenje. Včasih obnavljajo travmo preko pripovedovanja, igre ali celo samopoškodovanje.

Lahko se vedejo bolj odraslo, zrelo in odgovorno kot ustreza njihovi starosti. Neizogibne pa so tudi težave pri učenju, spominu in koncentraciji.

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašanj, pa se nanaša na vas same, na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

Nasilje je vedenje, ki se ga v mnogih primerih naučimo v družinah, v drugih medčloveških odnosih, v šoli, iz medijev. Zmanjšanje nasilja v družbi je mogoče doseči le dolgoročno, če vsak v svojih odnosih spodbuja nenasilno vedenje in reševanje konfliktov. Na ta način lahko preprečujemo prenašanje škodljivih (nasilnih) vzorcev vedenja iz generacije v generacijo.

Potrebno je zagotoviti, da so deklice in dečki deležni vzgoje in izobraževanja, ki ne spodbujata tradicionalnih družbenih in kulturnih vzorcev o vlogah deklic in dečkov ter predsodkov in stereotipov o posameznem spolu.

Pomembno se je zavzemati za oblikovanje družbene klime, ki ne bo strpna do nasilja nad ženskami in do nasilja nasploh. Prepričanje, da je nasilje nad ženskami nedopustno, mora postati splošno sprejeta norma. Poskrbeti je treba za učinkovito zaščito žensk pred nasiljem, povzročiteljem nasilja pa jasno sporočiti, da bodo za nasilna dejanja kaznovani v skladu z zakonom.

2. Mislite, da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

Zakon o preprečevanju nasilja v družini uvršča mladoletne otroke v skupino, ki uživa posebno varstvo pred nasiljem v družini. Otroka opredeljuje kot žrtev nasilja tudi v primeru, da je »prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja«. Tako so starši in strokovni delavci dolžni zaščititi otroka pred nasiljem ter mu omogočiti odraščanje brez nasilja v primarni družini.

To je vsekakor velik napredek na zakonodajnem področju, ki pa ga je treba še realizirati v praksi, kar je vsekakor težje. Največja ovira je dokazovanje preživetega nasilja na institucijah (centri za socialno delo, policija, sodišča) ter žal še vedno pogosta neizobraženost strokovnih delavcev na teh institucijah o specifičnih značilnostih nasilja nad ženskami in otroki.

Občasno slišimo od žensk, ki vstopijo v zatočišče, da policija ne sprejme ovadbe kaznivega dejanja in ne želi narediti zapisnika o nasilju, ki ga želi ženska prijaviti.

Pravica do brezplačne pravne pomoči je v teoriji pomembno sredstvo za doseganje enakosti pred zakonom, v praksi pa smo ugotovili, da za zastopanje interesov žrtve nekateri odvetniki zahtevajo dodatno plačilo s strani ženske.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisiliti« niti zaušnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

Zaušnica otroku ni sprejemljiva in mi pomeni nasilno vedenje. Pomeni nedopusten poseg v dostojanstvo otroka in žalitev njegove osebnosti.

PRILOGA D: INTERVJU – VARNA HIŠA GORENJSKE

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom je nastala vaša organizacija?

Varna hiša Gorenjske je bila uradno ustanovljena z registracijo Društva za pomoč ženskam in otrokom žrtvam nasilja v juliju 2002. Nastala je z namenom nudenja varnosti in psihosocialne pomoči ženskam samim ali ženskam z otroki, ki so žrtve družinskega nasilja.

2. Katere so osnovne dejavnosti s katerimi se ukvarjate?

Osnovna in v bistvu edina dejavnost je program varna hiša. To pomeni varna nastanitev žrtev družinskega nasilja; poskrbeti za njihove osnovne potrebe kot so hrana, obleka, obutev ... Zmanjšati njihov stres, informirati o možnostih, pravicah, zakonih, pomagati pri postopkih na sodiščih, centrih za socialno delo ter drugih institucijah, spremstvo in zagovorništvo, pomagati govoriti o preteklosti, poslušati zgodbe, pomagati pri okrevanju, razvijanju sposobnosti, osebni rasti, ponovnem postavljanju socialne mreže, novem vzpostavljanju življenja brez nasilja ...

3. Koliko vas je zaposlenih/prostovoljcev v organizaciji?

Zaposlene smo: vodja, dve strokovni delavki, dve javni delavki in imamo tudi pet prostovoljcev, ki v varni hiši izvajajo delavnice za uporabnice.

4. Kje so glavni finančni viri? Kdo vas podpira? Ali imate s tem težave?

Glavni finančni vir je MDDSZ, nato sledijo vse Gorenjske občine, v manjšem obsegu pa FIHO, različne donacije in prispevki uporabnic za bivanje v varni hiši ... Sredstva MDDSZ dobimo preko razpisov. Sedaj, ko že toliko časa delujemo, naš program spada v skupino socialnih programov, za katere se je treba za financiranje programov na nov razpis prijaviti na vsakih pet let. Z občinami pa imamo sklenjene pogodbe, vsako leto pa podpišemo aneks k pogodbi. Zaenkrat nimamo težav s financiranjem.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same. Predvsem na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima, zakaj ste se odločili za delo v tem društvu, v tej instituciji?

Težko preprosto odgovorim na to vprašanje, ker sem po naravi filozof, ki močno verjame, da ima vse v življenju svoj smisel in da se vse povezuje. Da niti ne veš točno, kdaj pride kakšna odločitev ... No, pa če vseeno poskusim na kratko. Doživeti nasilje te zaznamuje na poseben in zelo težak način, izoblikujejo se ti vzorci obnašanja - lahko rečemo tudi strategije preživetja, ki ti kasneje, ko ne doživljaš več nasilja, bolj škodijo kot koristijo. Zelo malo ljudi je pripravljenih delati na tem področju, ker so stvari težke, naporne, potrebno je veliko znanja prilagajanja; to me je povleklo, ker je to izziv, ob katerem tudi jaz rastem in se učim. Zato imam pri svojem delu tudi najrajši svetovalni, terapevtski del. V organizaciji delam kot svetovalka.

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k temu društvu in na ta način pomagata drugim?

Ja, tudi sama sem bila v nasilnem odnosu. Zato me je življenje pripeljalo sem, v to sem prepričana.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

Delo je zelo naporno in zahtevno. S časoma zanimivost dela pade. Zato si moraš poiskati navdih. Jaz delam tako, da moje delo izboljšuje mene osebno, torej posredno vpliva tudi na moje družinsko življenje, da je le-to bolj pregledno in dokler bo tako, bo tudi navdih.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilja.

1. Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na vaše društvo? Kakšno pomoč jim nudite?

Otroci se neposredno ne obračajo na naše društvo. Na nas se obračajo njihove mame, ko prosijo za namestitev zase in za svoje otroke. Nudimo jim varno zatočišče. Delamo predvsem z njihovimi mamami in odnosom mam do otrok.

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

Ja, svetovanje je del programa - tedenska svetovanja, delavnice, ki jih izvajamo tako zaposleni kot zunanji strokovnjaki. Ne izvajamo nobenih preventivnih ukrepov, saj smo mi, kot varna hiša, del kurative. Za preventivo nam žal zmanjka časa.

3. Kdo vse se še zateče po pomoč v vaše društvo? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

Ne, pri nas sprejemamo samo žrtve nasilja.

4. Kakšne pristope za reševanje nasilja uporabljate v vaši organizaciji?

Takšne, ki so predvidene v socialnem delu: z uporabnico sestavimo individualni načrt, kjer si sama zastavi cilje, ki bi jih rada dosegla, nato se dela na dosegu teh ciljev.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Po mojem mnenju je več deklet oziroma žensk žrtev nasilja. Najdejo pa se tudi primeri, ko so žrtve fantje.

6. Se po tem, ko nekomu pomagata, v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Odkvisno. Če mu pomagam tako, da vem, da se je človek z mojo pomočjo tako spremenil, da bo to vplivalo na dvig njegove kvalitete življenja, potem ja.

7. Se kdaj dogodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

Ja, če ob razgovoru za sprejem ugotovimo, da ne gre za doživljanje nasilja, da ne gre za ogrožanje, potem jih usmerimo v materinski dom. Prav tako jih usmerimo v materinski dom po določenem času bivanja v varni hiši, glede na ogroženost, trajanje postopkov, v katerih so uporabnice udeležene. Če imajo uporabnice probleme z duševnim zdravjem in so ti problemi neobvladljivi, potem jih usmerimo v za to ustrezne institucije.

4. SKLOP

Četrty sklop vprašanj zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Po mojem mnenju so žrtve osebe, ki so imele težko otroštvo; osebe, ki imajo nizko samopodobo, se ne cenijo; osebe, ki nimajo stika s seboj, imajo težave z izražanjem jeze ter ostalih čustev; osebe, ki so živele v družini, kjer je bilo nasilje med staršema, osebe, ki so vzgojene zelo tradicionalno: da se ne sme ločit, da mora biti žena možu pokorna ... Lahko je več teh dejavnikov oz. različna kombinacija zgoraj naštetih dejavnikov.

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Storilci so čustveno nezrele osebnosti, navadno zelo egoistični ljudje, ki so prepričani, da se morajo drugi obnašati tako, kot oni želijo, ponavadi jim zunaj družine primanjkuje moči in si jo nato na nasilen način skušajo pridobiti v družini, ni pa nujno. Določeni imajo lahko tudi velik ugled in jih drugi spoštujejo ter imajo tudi zunaj družine moč. So različnih starosti, različnih poklicev, iz različnih družbenih slojev. Ponavadi so slabši v verbaliziranju tega, kar si želijo, in si to pridobijo z nasiljem. Pogajanje jemljejo kot znak šibkosti.

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Ja, tako kot sem že omenila: egoizem, čustvena nezrelost, v sebi seveda skrita slaba samopodoba, slabše izražanje občutij, hitra jeza, močno doživljanje jeze, popačen pogled na svet, jemanje ženske, otroka kot lastnine.

4. Kaj se vam zdi, koliko časa navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

To je pa zelo različno. Od nekaj mesecev do nekaj let oziroma veliko let. Malo jih pri prvem udarcu gre, pri prvi žalitvi in poniževanju pa še manj.

5. Kakšne so lahko posledic nasilja?

Posledic je zelo veliko. Telesne: glavoboli, seveda tudi podplutbe, odrgnine, zvini, zlomi, zmanjšano število las, bolečine v želodcu, slab spanec, živčnost, stalni stres, izguba stika samega s seboj, s svojimi potrebami, slaba koncentracija. Psihične: zmanjšana samozavest, občutki nevrednosti, slabosti, nemoči ... Socialne: izguba stika s sorodniki, prijatelji, izolacija, utesnjenost, manjša ustvarjalnost ...

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja pa je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaše društvo?

Povsod je prisotno psihično, skoraj povsod tudi ekonomsko in fizično, spolno nekoliko manj pri uporabnicah, ki prihajajo v našo ustanovo. Kar se tiče telesnih posledic, je razlika med različnimi oblikami nasilja.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Pri nekaterih žrtvah je. Vidi se v izrazu na obrazu: zagrenjenosti, odsotnosti, živčnosti, zaskrbljenosti, lahko ima črnice. Pri večini pa niti ne, saj so se naučile dobro skrivati. Če sta žrtev in nasilnež skupaj, se dobremu opazovalcu marsikaj razkrije: kako je žena tiho, kako uboga nasilneža, kako se mu prilagaja, kako ni sproščena, kako se zadržuje ...

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašan, pa se nanaša na vas same, na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

Če nam je nesprejemljivo, da nekdo nekoga udari na cesti, ga žali, ponižuje, zasmehuje, zakaj nam bi bilo sprejemljivo, če se ta ista dejanja dogajajo znotraj družine. Imam občutek, da je vse preveč nasilja, da ljudje premalo delajo na osebnem razvoju, hudo mi je, da s tem, ko otroci gledajo, doživljajo nasilje, sami ponotranjijo take vzorce obnašanja. Obenem sem pa tudi vesela, da se stvari spreminjajo na bolje - manjša toleranca do nasilja, novi sprejeti zakoni.

2. Mislite da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

Glede na zadnje spremembe Kazenskega zakonika in na uvedbo Zakona o preprečevanju nasilja v družini mislim, da je to področje zakonsko dobro urejeno.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisiliti« niti zaušnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

Prav je tako. Bo pa treba veliko delati na starših, da bodo to sposobni narediti - nekateri strokovnjaki pravijo, da so potrebne tri generacije, da se nasilje izkorenini. Potrebna je podpora, pogovori, šola za starše ...

PRILOGA E: INTERVJU – ZAVOD EMMA – CENTER ZA POMOČ ŽRTVAM NASILJA

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom je nastala vaša organizacija?

Zavod Emma je nastal v letu 2000 v Ljubljani, v letu 2007 pa smo zaradi povečanega števila klicev s področja Posavja, odprli še organizacijsko enoto v Krškem. Namen ustanovitve je, da bi se zaradi potreb uporabnic in uporabnikov po tovrstni pomoči, ustanovila NVO, ki bi pomagala žrtvam nasilja.

2. Katere so osnovne dejavnosti s katerimi se ukvarjate?

Naš program uporabnikom/cam nudi:

1. svetovanje in organizacija pomoči posameznikom/cam žrtvam nasilja (tudi pri težavah z različnimi oblikami zasvojenosti, duševnem zdravju itd.).
2. izvajanje telefonskih pogovorov - krizni telefon,
3. individualno svetovanje – dogovor o sodelovanju,
4. skupina za samopomoč za ženske in dekleta z izkušnjo nasilja – skupinska dinamika,
5. zagovorništvo, spremstvo - na različne institucije,
6. usposabljanje novih prostovoljk/cev za delo z žrtvami nasilja,
7. Skupnostne akcije, ki so namenjene ozaveščanju javnosti o problematiki nasilja, kar obsega: organizacijo okrogle mize enkrat letno na temo nasilja, čemur sledi izdaja zbornika s prispevki iz okrogle mize; aktivno sodelovanje na raznih seminarjih, posvetih, izobraževanjih, predavanjih; aktivno sodelovanje ob mednarodnih dnevih boja proti nasilju nad ženskami, pri čemer sodelujemo z intervjuji, izjavami za javnost, posveti, itd.
8. Poletni tabor za ženske in otroke ter mladostnike/ce, žrtve nasilja ...

3. Koliko vas je zaposlenih/prostovoljcev v organizaciji?

Zaposlene smo tri osebe, v letošnjem letu smo dodatno zaposlili še dve osebi preko javnih del. Prostovoljk in prostovoljcev je v Ljubljani triindvajset, v Krškem pa šestnajst.

4. Kje so glavni finančni viri? Kdo vas podpira? Ali imate s tem težave?

Naš glavni sofinancer je MDDSZ, prijavljamo se tudi na razpise Občine Krško, Brežice, Sevnice. Sredstva poskušamo pridobiti tudi preko iskanja donatorjev, sponzorjev. Seveda se kot NVO konstantno srečujemo s problemi glede financiranja, tako da temu posvečamo kar precej časa in dela.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same. Predvsem na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima, zakaj ste se odločili za delo v tem društvu, v tej instituciji?

Kot socialno delavko me je oglas Zavoda Emma na ZRSZ zelo pritegnil, saj imam sama izkušnjo z nasiljem iz otroštva, poleg tega me je pritegnilo to, da gre za NVO z zelo široko zastavljenim programom pomoči žrtvam nasilja.

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k temu društvu in na ta način pomagate drugim?

Kot sem že zgoraj navedla, imam izkušnjo z nasiljem v družini in me je tudi to posledično pritegnilo k temu delu.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

Delo je zelo zanimivo in pestro, hkrati pa tudi psihično naporno. Na začetku je delo vplivalo tudi na moje osebno življenje, sedaj se trudim, da ga ne nosim s sabo domov.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilje.

1. Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na vaše društvo? Kakšno pomoč jim nudite?

Razlogi so v tem, da potrebujejo pomoč, ker doživljajo nasilje doma ali v šoli. Včasih se obrnejo na nas tudi zaradi drugih problemov. Nudimo jim pogovor, informacije, kam se še lahko obrnejo po pomoč, učno pomoč, druženje, udeležbo na našem Poletnem taboru ...

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

Izvajamo tudi izobraževanja v lastni izvedbi (za naše uporabnike ali za šole, vrtce ali kakšne druge ustanove), ali pa k nam povabimo strokovnjake iz kakšnih drugih organizacij, da predavajo našim uporabnicam/kom. Seveda izvajamo tudi preventivne ukrepe: okroglo mizo enkrat letno, izdajo zbornika, člankov, osveščanje javnosti preko izjav za javnost na radijskih postajah, e-medijih, časopisih, itd. Preventivnim ukrepom posvečamo veliko pozornosti.

3. Kdo vse se še zateče po pomoč v vaše društvo? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

K nam se poleg žrtev nasilja obračajo tudi ljudje z drugačnimi težavami: s težavami v duševnem zdravju, z zasvojenostmi, revščino, ljudje, ki jim primanjkuje informacij, kam se še lahko obrnejo po pomoč...

4. Kakšne pristope za reševanje nasilja uporabljate v vaši organizaciji?

Načela in pravila svetovanja temeljijo na feminističnem razumevanju in reševanju problematike nasilja nad ženskami in otroki.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Na nas se obrača po pomoč več deklet kot fantov, kar pa ne pomeni, da fantje ne doživljajo nasilja.

6. Se po tem, ko nekomu pomagata v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Da, seveda.

7. Se kdaj dogodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

V primeru akutne situacije nasilja, ko je potreben takojšen umik žrtve nasilja na varno, se povežemo z varnimi hišami, kriznimi centri ali materinskimi domovi in z njihovim sodelovanjem poskušamo žrtve nasilja namestiti na varno. Seveda se pri delu z žrtvami nasilja povezujemo tudi s CSD-ji, policijo, sodišči, tožilstvom in drugimi organizacijami, ki delujejo na tem področju. Povezovanje s sorodnimi organizacijami je ključno za dobro in učinkovito pomoč žrtvam nasilja, zato se zelo trudimo, da z ostalimi institucijami dobro sodelujemo.

4. SKLOP

Četrty sklop vprašanj zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Tega vam ne morem na kratko razložiti; žrtev nasilja je lahko kdorkoli, iz kateregakoli družbenega sloja, katerekoli izobrazbe, lahko so iz mesta ali iz vasi, lahko so žrtve revne ali gmotno preskrbljene, lahko so ženske, lahko so moški, otroci, invalidi ...

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Tudi tu ne moremo posploševati odgovorov. Storilci so lahko moški iz kateregakoli družbenega stanu, izobrazbe ...

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Skupina oseb, ki izvajajo nasilje v svoji družini, je izrazito heterogena skupina. Domala vsak nasilnež ima svoje individualne potrebe in vzgibe, ki jih je treba kompleksno zajeti v slehernem načrtovanju obravnave in svetovanja.

4. Kaj se vam zdi, koliko časa navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

Nasilje lahko traja različno dolgo, lahko traja mesece ali leta, tudi desetletja, odvisno, kdaj si žrtve poiščejo pomoč in se odločijo za umik iz nasilja.

5. Kakšne so lahko posledice nasilja?

Poleg poškodb, ki jih utrpi ženska med samimi epizodami doživljanja nasilja, so škodljive posledice psihičnega in telesnega nasilja tudi razna vnetja sklepov, kronične bolečine v vratu in hrbtu, migrene in druge oblike glavobolov, spolno prenosljive bolezni, kronične bolečine v medenici, kronične težave z želodcem, črevesjem, prebavo. Raziskave kažejo, da ženske, ki doživljajo nasilje, manj pogosto uporabljajo preventivno zdravstveno oskrbo, kot je npr. redna mamografija in pogosteje prakticirajo vedenja, ki so škodljiva za zdravje, kot je npr. kajenje, zloraba alkohola in raznih substanc. Številne študije so pokazale, da nasilje v partnerskem odnosu pomembno poveča riziko za hude duševne bolezni, vključno z depresijo, travmatično in posttravmatično stresno motnjo, anksioznostjo, samomorilnostjo. Posledice, ki jih ima partnerjevo nasilje za žensko, so lahko vidne in vplivajo na njeno življenje še več let po tem, ko se je zlorabljaljoč odnos končal.

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja pa je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaše društvo?

Posledice nasilja se razlikujejo glede na vrsto nasilja. Največkrat se ljudje na nas obrnejo zaradi fizičnega, psihičnega, ekonomskega in spolnega nasilja ali kombinacije večih vrst nasilja hkrati.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Nasilje v družini se odraža na bio-psiho-socialnem stanju družinskih članov in lahko gre v sfero težjih kaznivih dejanj. Medkulturne študije kažejo povezanost med socio-ekonomskimi dejavniki in pogostnostjo nasilja, vendar je dejavno gibalno predvsem spreminjanje družbene zavesti in zmanjševanje tolerance do kakršnihkoli pojavov nasilja. Prepoznavanje znakov zlorabljanja je lažje, če poznamo značilnosti partnerskega odnosa in prisluhnemo morebitnim pritožbam o telesnih tegobah oziroma poškodbah.

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašanj, pa se nanaša na vas same, na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

Da je to nedopustno ravnanje, ki si ga nihče ne zasluži in zahteva čim boljše osveščenost ljudi, da se odločijo za prijavljanje nasilja in iskanje pomoči pri izhodu iz nasilja.

2. Mislite da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

Nasilje je z ZPND-jem sedaj boljše urejeno, kot je bilo v preteklosti, je pa seveda še nekaj stvari, ki bi lahko bile bolje urejene.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisiliti« niti zausnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

Zaposleni na Zavodu Emma menimo, da je vsakršno nasilje nad otroki nedopustno in nesprejemljivo.

PRILOGA F: INTERVJU – ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE (ZPMS), TOM TELEFON

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom je nastala vaša organizacija?

Zveza prijateljev mladine Slovenije je nastala leta 1953 z namenom dviga kakovosti življenja otrok, mladostnikov in družin, zastopanja in uveljavljanja njihovih interesov, potreb ter zaščite njihovih pravic.

2. Katere so osnovne dejavnosti s katerimi se ukvarjate?

Izvajamo program za prosti čas in letovanje otrok, to je organizacija počitniškega in zdravstvenega letovanja, letovanja za otroke iz socialno ogroženih družin: organizacija različnih programov za prosti čas. Na drugem mestu je socialno-humanitarni program. Preko nacionalne mreže TOM – telefon za otroke in mladostnike se trudimo zaščititi otrokove pravice. V ta namen deluje tudi forum proti telesnemu kaznovanju otrok v družini in forum za pravice otrok v bolnišnicah.

3. Koliko vas je zaposlenih/prostovoljcev v organizaciji?

Na sedežu organizacije v Ljubljani je zaposlenih pet oseb, prostovoljcev znotraj celotne organizacije po Sloveniji je približno 5.000. Delujejo znotraj sto sedeminštiridesetih lokalnih zvez in društev prijateljev mladine.

4. Kje so glavni finančni viri? Kdo vas podpira? Ali imate s tem težave?

Glavni finančni viri so projektni javni razpisi, del sredstev nam namenja Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, FIHO (Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij), Urad za mladino RS, Urad RS za komuniciranje. Da, s financiranjem imamo težave.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same. Predvsem na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima, zakaj ste se odločili za delo v tem društvu, v tej instituciji?

V ZPMS sem po študiju sociologije na FDV-ju opravljala pripravništvo in kasneje so me zaposlili.

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k temu društvu in na ta način pomagate drugim?

Nimam lastne izkušnje z nasiljem v družini. Moj glavni razlog je bila možnost opravljanja pripravništva in kasneje zaposlitve.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

Delo samo po sebi je lahko naporno, zanimivo, zahtevno. Vse to je odvisno od primera do primera. Sama pa vedno poskušam problemov ne nositi s seboj domov.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilje.

1. Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na vaše društvo? Kakšno pomoč jim nudite?

Najpogostejše tematike klicev na TOM so ljubezen, telesni razvoj in spolnost, družina, vrstniki in šola, sledijo jim telesne težave, psihološke težave, odvisnost in zlorabe, na dnu tematik pa so samomori in socialna stiska. V letu 2009 so na TOM-u zabeležili sto sedeminpetdeset klicev v zvezi z nasiljem v družini, triinštirideset klicev v zvezi z nasiljem v šoli, sto sedemindevetdeset klicev v zvezi z medvrstniškim nasiljem (bullying) in dvesto štirinajst klicev v zvezi z zlorabami (spolna zloraba, psihično trpinčenje, fizično trpinčenje).

Pri TOM telefonu se poslužujemo vsakodnevnega telefonskega svetovanja, ki predstavlja pomoč mladim pri soočanju z njihovimi problemi in težavami. Delo s klicatelji je individualno in običajno omejeno na en razgovor, saj je cilj svetovanja po telefonu ponuditi otrokom in mladostnikom podporo pri reševanju trenutnega problema. K delu na TOM-u spadajo tudi obiski ustanov in institucij, kamor najpogosteje napotimo naše klicatelje.

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

Razen telefonskega svetovanja otrokom in mladostnikom, ne izvajamo drugih oblik svetovanja žrtvam nasilja. Pod preventivne ukrepe bi lahko uvrstili distribucijo promocijskih materialov in organizacijo posvetov, ki so namenjeni osveščanju tako strokovne kot širše laične javnosti.

3. Kdo vse se še zateče po pomoč v vaše društvo? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

Ker se naša organizacija ne ukvarja izključno z izvajanjem pomoči žrtvam nasilja, se otroci, mladostniki in starši na nas obračajo iz različnih razlogov. Zanimajo jih predvsem informacije o možnostih aktivnega preživljanja prostega časa otrok med počitnicami, informacije o organiziranih letovanjih in zimovanjih otrok. V veliki meri pa se na nas obračajo ljudje, ki so v socialni stiski, z namenom pridobitve finančne oziroma humanitarne pomoči.

4. Kakšne pristope uporabljate za reševanje nasilja uporabljate v vaši organizaciji?

Dve najpomembnejši teoriji za svetovalno delo na telefonu sta: teorija krizne intervencije ter nedirektivna, h klientu usmerjena teorija svetovanja.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Da.

6. Se po tem, ko nekomu pomagata, v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Da, pogosto. Vendar se žal najtežji primeri ne rešijo hitro in takrat se svetovalci tudi sprašujejo o smiselnosti svojega početja.

7. Se kdaj dogodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

Da, klicatelja največkrat napotimo na šolsko svetovalno službo, k zdravniku, na center za socialno delo, policijo in svetovalni center. Vseh težav se po telefonu namreč ne da rešiti, zato klicatelje napotimo na ustrezne službe, ki jim pri reševanju težave lahko nudijo konkretno pomoč.

4. SKLOP

Četrty sklop vprašanj zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Najšibkejši člani družine ali skupnosti (ženske in otroci).

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Osebe, ki menijo, da so močnejše (morda fizično tudi so), vendar je to navadno odraz nemoči na drugih, za njih pomembnih področjih. Na ta način zadovoljijo svojo potrebo po moči, čeprav jo v resnici zlorabijo.

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Da obstaja profil nasilneža, bi lahko rekli šele potem, ko osebo spoznamo in vidimo, ali ta oseba izraža moč.

4. Kaj se vam zdi, koliko časa navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

Odvisno od primera. Če je skrito, je večja verjetnost, da bo trajalo dlje časa. Zato opogumljamo žrtve nasilja, da o tem spregovorijo.

5. Kakšne so lahko posledice nasilja?

Posledice nasilja so lahko telesne, psihične ali čustvene.

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja pa je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaše društvo?

Da, posledice se razlikujejo glede na vrsto nasilja. Največ klicev beležimo v zvezi z medvrstniškim nasiljem in nasiljem v družini. V obeh primerih gre za fizično, spolno ali psihično nasilje. Pri tem naj opozorim, da v naših statistikah vodimo verbalno nasilje in tudi zanemarjanje pod psihično nasilje. Ekonomskega in institucionalnega nasilja do sedaj še nismo obravnavali.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Posledice fizičnega nasilja je mogoče razbrati že navzven (modrice, praske, otekline ...), medtem ko je pri ostalih vrstah nasilja posledice težje ugotoviti, oziroma gre za kombinacijo vedenjskih ali čustvenih težav, ki pa so lahko posledica tudi drugih dejavnikov.

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašanj, pa se nanaša na vas same, na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

Do nasilja v družini je prišlo v vsaki družbi in nasilje je prisotno tudi danes. Prepričan sem, da je glede na razvoj družbe nasilja danes manj, vendar je postalo bolj javno. Seveda je nesprejemljivo za humane medsebojne odnose.

2. Mislite, da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

Menim, da bo z novo družinsko zakonodajo to področje zadosti dobro urejeno. Seveda zakon še ni zagotovilo, da bodo zakonska določila tudi spoštovana. Na tem področju so pomembne tudi pobude civilne družbe.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisiliti« niti zaušnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

Geslo Foruma zoper telesno kaznovanje otroka v družini je, da je vsako telesno kaznovanje otroka krši človekove pravice.

PRILOGA G: INTERVJU – CENTER ZA SOCIALNO DELO CERKNICA

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom so nastali Centri za socialno delo?

Poslanstvo CSD je izboljšanje kvalitete življenja in socialne vključenosti naših občanov, tako, da vsem, ki potrebujejo pomoč pri premagovanju njihove stiske in težave, pomagamo v okviru zakonskih možnosti, skupaj z njimi poiščemo rešitve, ki so za njih najbolj spremenljive.

V Cerknici je socialna služba že od leta 1950. Najprej je delovala v sklopu občine in so v njej delovali samo referenti brez ustrezne izobrazbe. Od leta 1970 je socialna služba delovala v oddelku za splošne zadeve in občo upravo. Leta 1982 pa se je dokončno oblikoval Center za socialno delo Cerknica.

2. Katere so osnovne dejavnosti s katerimi se ukvarjajo CSD?

CSD je visoko strokovna institucija socialnega varstva, ki se odziva na potrebe okolja in prilagaja na zunanje spremembe. Je prijazen in občutljiv do stisk in težav uporabnikov, razpoznavno prispeva k rasti kvalitete življenja ljudi, ki se znajdejo v socialnih stiskah in težavah. Dejavnost obsega preprečevanje in reševanje socialnih stisk posameznikov, družin in skupin prebivalstva.

3. Koliko vas je zaposlenih/prostovoljcev v CSD?

Zaposlenih na centru nas je devet. Imamo pa še šest sodelavk, socialne oskrbovalke, ki nudijo pomoč na domu. Na centru pa imamo vsako leto eden do dva prostovoljca, ki se ukvarjata z učenci s specifičnimi učnimi in vzgojnimi težavami.

4. Kje so glavni finančni viri? Kdo vas podpira? Ali imate s tem težave?

CSD v večini financira MDDSZ. Za sofinanciranje dejavnosti se prijavljamo na najrazličnejše razpise. Zbirajo pa se tudi donacije za nekatere dejavnosti, ki jih izvajamo na našem centru.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same. Predvsem, na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima, zakaj ste se odločili za delo na CSD?

Že kot otrok sem bila usmerjena k humanističnim vedam, vedela sem, da bom izbrala poklic, ki raziskuje človeka, njegovo notranjo razsežnost.

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k CSD in na ta način pomagate drugim?

Mogoče je k moji odločitvi za ta poklic vplivala ranljivost mojega otroštva. Zdi se mi, da si velikokrat izberemo določen poklic na podlagi tega, kako smo preživeli naše otroštvo.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

Delo je naporno in zahtevno, saj je človek zelo komplicirano bitje, ki ga skoraj nikoli ne moremo dovolj dobro spoznati. Vsak strokovni delavec bi praviloma moral začeti delati na sebi in sebe spremeniti v osebnost, ki je sposobna vzpostavljati dobre medsebojne odnose med ljudmi, ki bi imel vsaj približno zadovoljne svoje potrebe, ki bi bil pozitivno naravnan in vedno znal izvabiti iz človeka vse njegove skrite potenciale in mu tako pomagal graditi novo in boljšo osebnost. Opravljamo enega od tistih poklicev, kjer imamo veliko znanja s področij razvoja človekove osebnosti in na ta način imamo možnost, da lahko pomagamo tudi sebi, da stvari, ki nas motijo pri sebi, spreminjamo na boljše in s tem hkrati lahko pomagamo v prvi vrsti svojim bližnjim, s katerimi živimo, in šele nato drugim, našim uporabnikom. Seveda, tudi če imamo psihološka in druga znanja, to ne pomeni, da nam za takšno oblikovanje sebe ni potrebno vedno znova in znova garati, pa še nam mnogokrat ne uspe. Graditev dobrega odnosa kjerkoli - doma, v službi in z uporabniki je trdo delo in se ne more ustvariti čez noč.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilje.

1. Ali se otroci tudi sami obračajo na CSD? Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na CSD?

Kakšno pomoč jim nudite?

Otroci se zelo redko sami obračajo na CSD. Po navadi nanje opozarjajo šole, policija, včasih tudi starši, vrstniki ali kdor koli drug. Tudi pri otrocih in mladostnikih se gredo učenje za življenje in zelo poudarjamo, da je to enakovredno osnovnim sredstvom. Torej vedno nekako skupaj analiziramo, zakaj so uporabili takšno neustrezno vedenje in skupaj ugotavljamo, katero bi pa bilo lahko drugačno, boljše, bolj ustrezno, da jih ne bi naredilo nezadovoljne in razočarane same nad seboj. Lahko bi rekla - vedno se učimo, kako bi se lahko drugače odločali.

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

Izvajajo se na podlagi strategije vodenja razgovora v primerih nasilja. Poleg nujenja socialnovarstvenih storitev na CSD-ju, se storilce nasilnih dejanj usmerja v društva za nenasilno komunikacijo, v druge institucije ali k družinskemu terapevtu.

3. Kdo vse se še zateče po pomoč na CSD? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

Po pomoč na CSD se zatečejo ljudje, ki so v osebni stiski in tudi drugi posamezniki, ki so s svojim življenjem tako ali drugače nezadovoljni zaradi zgrešenega sloga življenja, zaradi materialne ali druge ogroženosti, osamljenosti, psihičnih problemov ...

4. Kakšne pristope za reševanje nasilja uporabljate v vaši organizaciji?

Za reševanje nasilja uporabljamo metodo strategije vodenega razgovora v primerih nasilja v družini. Najprej zasnujemo načrt za razgovor s žrtvijo, storilcem in ostalimi osebami. Zastavimo jim več različnih vprašanj, iz katerih nato poskušamo določiti dejanski položaj.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Sama te evidence nimam. Sem pa mnenja, da je med žrtvami še vedno več žensk, s tem mislim tudi mlada dekleta.

6. Se po tem, ko nekomu pomagata, v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Kot strokovnjaki moramo sprejeti dejstvo, da vsem ljudem v stiski ne moremo pomagati, da je mnogim možno pomagati le delno, nekaterim pa sploh ne, ker so tak način življenja izbrali. Pričakovanja strokovnih delavcev ne smejo biti previsoka.

Staro pravilo, ki temelji na dolgoletnih izkušnjah pravi, da je tretjina vseh problemov, s katerimi prihajajo ljudje do nas, rešljivih, tretjina delno rešljivih in tretjina nerešljivih.

7. Se kdaj dogodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

Strokovni delavec skupaj s stranko oceni, ali je ta pripravljena sprejeti še kakšno drugo terapevtsko pomoč, in če je, se jo seveda napoti še k drugim ustreznim strokovnjakom.

Včasih osebe napotimo drugam tudi za to, ker se obrnejo na nas zaradi zadeve, za katero mi nismo pristojni nuditi pomoči.

4. SKLOP

Četrty sklop vprašanj zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah. Gre predvsem za vaše osebno mnenje.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Žrtev nasilja je lahko kdor koli, ne glede na socialni status, njegov položaj. Žrtev enostavno lahko postane kdorkoli.

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Storilci nasilnih dejanj so lahko najbližji družinski člani ali čisto nepoznane osebe, vendar je to zelo redko. Navadno so to osebe, ki majo moč in si to moč želijo še povečati in jo izkoristiti.

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Ne, psihološkega profila nasilneža ni. Ni skupnih indikatorjev, ki bi pokazali znake, da je nekdo nasilnež.

4. Kaj se vam zdi, koliko časa navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

Nasilje v družini traja dolgo časa. Lahko bi rekli dolga leta. Redki so primeri, ko je nasilje sestavljeno samo iz enega dejanja.

5. Kakšne so lahko posledice nasilja?

Posledice nasilja so različne. Največkrat pa so to psihične motnje, saj kakršnakoli oblika nasilja v nas pusti posledice, ki jih s seboj lahko nosimo tud celo življenje.

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja pa je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaše društvo?

Posledice nasilja so več ali manj enake. Nekaj malega pa je tudi razlik. Fizično nasilje se lahko vidi že navzven, saj je žrtev navadno obdana z modricami. Verbalno nasilje teh posledic nima, saj gre le za zmerjanje.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Posledice nasilja je zelo težko ugotoviti navzven. Posledice najlažje ugotovimo takrat, ko z žrtvijo opravimo daljši pogovor.

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašanj, pa se prav tako nanaša na vas same, na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

Nasilje v družini je navadno dolgo časa, lahko bi rekli dolga leta, prikrito. Odkrije se, ko je že zelo hudo in ko ima večina družinskih članov že hude, nepopravljive posledice. Menim, da je nasilje v družini velik problem.

2. Mislite da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

Nasilje je zakonsko dobro urejeno, saj smo zanj zelo občutljivi, včasih še preveč. Imamo pa seveda še vedno zelo različna merila - kar je nasilje zame, za vas ni in obratno.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisoliti« niti zausnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

Pri tem obstajajo zelo različna mnenja in merila. Tudi tu je potrebno uporabljati zdravo pamet. Če damo otroku eno po ritki, to najbrž ne more biti kaznivo dejanje ali vesplošno nasilje, če pa mu neobzirno prisolimo klofuto, pa smo ga najbrž že zelo ponižali. To ni ne vzgojno ne vzpodbudno. Takšna dejanja so nedopustna, saj z njimi ne dosežemo vzgojnega učinka.

PRILOGA H: INTERVJU – CENTER ZA SOCIALNO DELO GORNJA RADGONA

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom so nastali Centri za socialno delo?

Centre je ustanovila država z namenom zagotavljanja socialne varnosti državljanov. Centri so nosilci javnih pooblastil ter izvajalci nalog in storitev po zakonu.

2. Katere so osnovne dejavnosti s katerimi se ukvarjajo CSD?

Javna pooblastila in storitve. Področij dela je veliko. Popoln opis nalog je opisan v Katalogu javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo. Nekatere naloge med mnogimi, ki zadevajo otroke, so razmerja med starši in otroki, rejništva, posvojitve, obravnava otrok in mladostnikov zunaj sodnega postopka, preprečevanje nasilja v družini ...

3. Koliko vas je zaposlenih/prostovoljcev v CSD?

Zaposlenih nas je dvaindvajset, prostovoljka pa je le ena.

4. Kje so glavni finančni viri? Kdo vas podpira,? Ali imate s tem težave?

Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve; nekatere programe (so)financira lokalna skupnost (Pomoč družini na domu – socialna oskrba, javna dela, Pomoč družini in posamezniku). Ministrstvo ne zagotavlja dovolj sredstev in predvsem ne zagotavlja zadostnih zaposlitev – predvsem mislim na nenehno povečan obseg dela in nove naloge, ki se jih nalaga CSD.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same. Predvsem, na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima, zakaj ste se odločili za delo na CSD?

Menila sem, da je na CSD mogoče uresničevati poslanstvo tega poklica – pomoč pri reševanju stisk uporabnikov na konstruktiven način. Delno pa gre seveda tudi za to, kje se ti sploh ponudi možnost za zaposlitev. Velike možnosti izbire ravno ni.

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k CSD in na ta način pomagate drugim?

Morda je še najbolj vplival na izbiro tega poklica zgled enega od staršev. Osebnih izkušenj, ki bi me gnale v ta poklic, v smislu težav, travm, nisem imela. Menim pa, da zmorem veliko mero empatije in posluha za težave in stiske ljudi, nimam težav s predsodki, uživam v komuniciranju z ljudmi, imam konstruktivno naravnost pri soočanju s težavami, zato me to delo privlači. Delovno mesto koordinatorice za obravnavo nasilja v družini pa mi predstavlja izziv zato, ker se je mogoče postaviti tudi v drugačno vlogo v odnosu do konkretnih primerov, zahteva organizacijske in predavateljske sposobnosti, komunikacijo z drugimi institucijami in organizacijami ter

strokovnimi delavci centrov, delo je inovativno, ustvarjalno ... Koordinatorice soustvarjamo sistem za preprečevanje in obravnavo nasilja v družini na več ravneh.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

Delo je zanimivo, vendar tudi izjemno naporno, zahtevno in odgovorno. Predvsem me bremeni in izčrpava delo na področju obravnave nasilja in zaščite ogroženih otrok – sem namreč neformalno, ampak zelo intenzivno, vpeta v to konkretno področje dela na CSD. Tvorim par s kolegom, ki je nosilec omenjenega področja. Ti strokovni delavci se menjajo, jaz pa sem konstanta in bistveno preveč časa in energije porabim za to področje dela. Pri konkretni obravnavi smo deležni tudi pritiskov, groženj, v zadnjem času predvsem s strani odvetnikov, ki svojim strankam svetujejo, da proti nam vlagajo kazenske ovadbe, tožbe ... Delo zelo vpliva na osebno in družinsko življenje. Imela sem že resne zdravstvene težave zaradi stresa in izčrpanosti. Pogosto nimam moči, da bi v popoldanskem času aktivno preživljala prosti čas. Pogosto se tudi delovne obveznosti zavlečejo preko delovnega časa in sem odsotna od doma več, kot bi si želela.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilje.

1. Ali se otroci tudi sami obračajo na CSD? Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na CSD? Kakšno pomoč jim nudite?

Otroci se sami zelo redko obrnejo na CSD, se je pa v preteklosti tudi že zgodilo. To so mladostniki, ki že zmorejo funkcionirati samostojno v okolju. To so tisti, ki lahko pridejo sami, se že znajdejo in imajo informacije. Sama se spomnim primera, ko je šlo za nasilje v družini in se je mladostnik sam oglasil pri nas. Nas je pa poznal iz preteklosti, ker smo se že vključevali v obravnavo družine. Uredili smo mu umik na varno, v Krizni center, urejali njegovo materialno stisko, vzpostavili kontakt s starši in pomagali urejati odnose, spremljali ga na poti v samostojno življenje. Vsak otrok, ki bi iskal pomoč na tukajšnjem CSD, bi ga sprejeli z vso občutljivostjo in pozornostjo ter mu ponudili primerne informacije, pomoč, storili tisto, kar bi bilo potrebno ter pri tem sledili njegovim željam in interesom. Otroci so v vseh pogledih deležni posebne skrbi in zaščite CSD, saj je to tudi naše javno pooblastilo. Vse obravnave, katerih del so, morajo vedno temeljiti na največji koristi zanje.

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

CSD ima ključno vlogo in nalogo pri obravnavi nasilja v družini. Z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) nam je naloženo opraviti vse potrebno za zaščito žrtve, zbirati informacije o ogroženosti žrtve, izdelati načrt pomoči, prijaviti nasilje ... Ob tem gre vsekakor tudi za individualno svetovanje. Žrtev nasilja se lahko tudi kadarkoli vključi v katero od storitev CSD. Nimamo skupinskih oblik dela z žrtvami. Preventivno delujemo v okviru regijske koordinacije za obravnavo nasilja v družini na način, da organiziramo okrogle mize, posvete za strokovno in laično javnost, delovne sestanke, akcije ob dnevih boja proti nasilju nad ženskami ...

3. Kdo vse se še zateče po pomoč na CSD? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

Na CSD prihajajo po pomoč ljudje z različnimi problemi, težavami in stiskami. Na CSD-ju ljudje uveljavljajo tudi različne pravice, ki niso vezane na stisko, to so otroški dodatek, štipendija, porodniški dopust ...

4. Kakšne pristope za reševanje nasilja uporabljate v vaši organizaciji?

Pri delu uporabljamo metode in pristope socialnega dela. To so Lüssyjeva načela, sistemski pristopi ... Za vsem tem pa stoji tudi zakonodaja.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Statistike nesporno kažejo, da je več žrtev nasilja žensk kot moških. Tuje raziskave govorijo, da je v kar 90-97 % primerov nasilja v družini povzročitelj moški nad žensko.

6. Se po tem, ko nekomu pomagате, v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Gre za dejstvo in zavedanje, da nudimo pomoč, vendar se trudimo predvsem aktivirati uporabnikov lasten potencial za izhod iz problema oziroma stiske. Strokovni pristop socialnega dela je usmerjen v iskanje rešitev skupaj z uporabnikom, pri tem izhajamo iz njegovih virov moči, kaj želi, kaj zmore, katere spremembe bo zmožog udejanjiti in kakšno pomoč pri tem potrebuje ... Cilj nudenja pomoči je pravzaprav v končni fazi to, da uporabnik pomoči ne bo več potreboval. Če uporabim staro metaforo: ljudi naj bi učili loviti ribe in jih ne lovili namesto njih. Če gre za tak pristop, so občutki, da smo nekomu pomagali, nerelevantni. Če bi negovali občutke, ko nekomu pomagamo, bi se lahko iz tega razvila potreba po tem, da smo v vlogi »pomočnikov« in bi lahko nezavedno uporabnike priklepali nase, ker bi jih potrebovali za te pozitivne občutke. Takšna potreba oziroma želja zna biti nevarna za dober delovni odnos. Zdi se mi, da nam je bolj pomemben občutek, da je nekdo zmožog rešiti problem, da je prišlo do spremembe, da se uspešno zaključi primer. Takšne vrste odziv ponavadi spodbudi ponovno voljo, smisel in optimizem do dela.

7. Se kdaj dogodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

Seveda jih napotimo. Največkrat v Varno hišo, Krizni center za ženske in otroke žrtve nasilja, Krizni center za mladostnike. Svetujemo tudi vključitve v katero od oblik specializiranih terapevtskih pomoči: družinska terapija, svetovalnice ... V našem okolju je žal možnosti mnogo manj kot v večjih mestih in predvsem v Ljubljani. Vse te napotitve pa ne pomenijo, da jih preusmerimo tja, temveč se le razširi polje nudenja pomoči žrtvi. Center je pri obravnavi nasilja koordinator pomoči, je nosilec primera, vse druge službe, institucije se vključuje kot pomembni (so)akterji v mreži pomoči žrtvi. Sodelovanje med vsemi vpletenimi v konkreten problem poteka na timski način.

4. SKLOP

Četrty sklop vprašanij zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah. Gre predvsem za vaše osebno mnenje.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Tipičnih žrtev ni. Načeloma velja stališče, da je žrtev nasilja v družini lahko kdor koli. Danes je tudi vse več starejših oseb, ljudi, ki so odvisni od skrbi drugih. Kot sem že omenila, pa je večina žrtev žensk, ki trpijo nasilje s strani svojih partnerjev. Otroci, ki so pri tem prisotni, so prav tako obravnavani kot žrtve nasilja. Nasilje se lahko dogaja v katerem koli kulturnem okolju, družbenem sloju ...

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Tudi tega ni mogoče opredeliti enoznačno. Povzročitelj je lahko kdorkoli. To ni vezano na status, izobrazbo, materialno stanje ...

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Profil nasilneža ne obstaja. Ker je povsem neustrezno stališče, da je nekdo nasilen zato, ker ima težave z odvisnostjo od alkohola. Alkohol je samo rizičen dejavnik, ki povečuje tveganje za nasilje. Sama bi kot skupni imenovalca omenila le, da gre za osebe, ki ne prevzemajo odgovornosti za svoja ravnanja, imajo težave z močjo, v psihološkem smislu in izbirajo takšen način vedenja. Povzročitelji nasilja so bili pogosto celo sami žrtve ali priče nasilja v primarni družini in so se ga naučili kot edini vzorec za funkcioniranje v odnosih, kar pa vsekakor ne opravičuje njihovega nasilnega ravnanja. Če bi želeli, bi svoje vedenje lahko kontrolirali, vendar ga ne, ker so dobili izkušnjo, da na ta način lahko dosežajo svoje cilje. To pa ni ustrezno in jih je pri tem potrebno ustaviti.

4. Kaj se vam zdi, koliko časa navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

Po definiciji nasilje v družini ni enkratni dogodek, temveč ponavljajoče dejanje, ki se stopnjuje. Bistveno za razumevanje tega pojava je, da gre za zlorabo moči. Povzročitelj nasilja prevzame moč nad žrtvijo, kontrolo nad njenim življenjem, jo podredi, pogosto izolira od socialnega okolja, prav z razlogom, da jo lahko povsem nadzira. Nasilje v družini se pogosto začne s prikritim psihičnim nasiljem, ki se stopnjuje do fizičnega nasilja. Značilno za nasilje v družini je, da se to stopnjuje, povzročitelj stopnjuje pogostost in oblike nasilja.

Statistike kažejo, da v povprečju ženske doživljajo nasilje pet let preden poiščejo pomoč ter da v povprečju poizkušajo zapustiti povzročitelja sedemkrat, preden dokončno odidejo. Gre namreč za zelo zapletene procese, prežete s strahom, občutki izoliranosti in nemoči, zaradi groženj in nezaupanja si ne upajo oditi, ko odidejo, se vrnejo, ker so ujele v povzročiteljeve manipulacije, grožnje ...

5. Kakšne so lahko posledice nasilja?

Posledice nasilja v družini so za žrtve zelo hude. Doživljanje nasilja spremljajo občutki strahu, jeze, žalosti, brezupa, nemoči, občutki krivde ... Žrtve so dejansko pogosto povsem izolirane od socialnega okolja, cilj povzročitelja je, da žrtev nikomur ne pove ter ji tudi nalaga odgovornost, krivdo za to, kar se ji dogaja. Posledica je, da žrtev pogosto dejansko počasi prevzema občutke krivde in ima občutek, da je sama kriva za to, kar se ji dogaja. To in dejansko doživljanje nasilja pogosto vodi žrtve v psihične težave. Velik odstotek žrtev nasilja je

uporabnic psihiatrije. Doživljanje nasilja povzroči občutke ponižanja, razčlovečenosti, izgubo samospoštovanja in stika s seboj, s svojimi čustvi, hotenji ... Potlačitev spomina, racionalizacija, zanikanje zlorabe, različne oblike odvisnosti so obrambni mehanizmi, ki sicer žrtvi pomagajo preživeti, a so hkrati lahko na dolgi rok tudi problematični. Žrtve poročajo, da je najhujša izguba kontrole nad lastnim življenjem. Pri žrtvah pogosto prepoznavamo znake odnosne odvisnosti. Fizično nasilje pa pušča tudi fizične posledice. Hujše oblike fizičnega nasilja na žrtvah puščajo nepopravljive posledice, fizične poškodbe, vodijo lahko v invalidnost in celo smrt.

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja pa je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaši ustanovi?

Nekoliko se seveda posledice glede na vrste nasilja med seboj tudi razlikujejo, vendar imajo vse tudi skupni imenovalc. Posledice so odvisne tudi od doživljanja žrtve. Vsak človek je edinstven in poseben, opremljen s svojim edinstvenim »paketom« temperameta, osebnostnih lastnosti, preteklih izkušenj ... Paket vsega, kar nas definira, da smo takšni, kot smo, posebni in edinstveni, zato so tudi posledice doživetega nasilja specifične in edinstvene za vsako žrtev posebej. Najpogostejše pa so: občutki strahu, jeze, žalosti, brezupa, nemoči, izguba kontrole, izguba stika s seboj, s svojim telesom, čustvi, vdanost v usodo, lahko različne odvisnosti, želja po samomoru, težave s psihičnim zdravjem, pogoste so depresije ter tudi psihosomatske motnje, to so nespečnost, kronični glavoboli. Prepričana sem, da gre pri nasilju v družini skoraj vedno za prepletanje več oblik nasilja: nasilje v družini se skoraj brez izjeme začne s psihičnim nasiljem ter se nato pogosto stopnjuje v fizičnega in spolnega; zaradi cilja povzročitelja, da je žrtev povsem izolirana, pa je zelo pogosto prisotno tudi ekonomsko nasilje. Zanemarjanje je oblika nasilja, ki se po definiciji pogosteje nanaša na otroke, starejše, invalide, skratka na osebe, ki so odvisne od tuje nege, pomoči, varstva.

Najpogosteje se žrtve obrnejo po pomoč, ko gre že za fizično nasilje, v zadnjem času pa vse večkrat tudi zaradi psihičnega nasilja. Žrtve se po pomoč obrnejo, ko prepoznajo, kaj se jim dogaja.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Nekatere znake je lažje, druge težje razbrati navzven. Fizične poškodbe so načeloma vidne očem, vendar so tudi pogosto skrite pod obleko, ličili ... Različni poklici in ljudje v socialni mreži so lahko bolj pozorni na določene znake. Zdravnik lažje ugotovi vidne poškodbe in lahko tudi razbere, da modrica na obrazu ni posledica padca po stopnicah, v šoli pri otroku lažje zaznajo spremembe pri vedenju, šolski neuspeh, neustrezna vedenja, zaprtost vase, nasilno vedenje ... Socialne službe smo pozorne na dinamiko v družini, ki se kaže na najrazličnejše načine. Ti znaki so pomembni predvsem pri prepoznavanju ogroženosti otrok zaradi doživljanja nasilja. Centri imamo izdelane smernice za obravnavo ogroženih otrok, del katere so tudi opisani najpogostejši znaki, ki kažejo na različne vrste nasilja. Pri otrocih na osnovi znakov, ki kažejo na doživljanje nasilja, izdelujemo tudi oceno ogroženosti otroka.

Znaki in posledice nasilja se kažejo tako v telesnih kot tudi čustvenih reakcijah. Pogosti so telesni znaki (poškodbe, infekcije ...), psihosomatski znaki (bolečine, glavoboli, težave s spanjem, hranjenjem ...), vedenjski znaki (strahovi, zaprtost vase, agresivnost ...) ter znaki v družini (vloge staršev, položaj otroka, dinamika, ki kaže na neenakost porazdelitve moči v družini ...). Najpogosteje so ti znaki kombinirani in jih je tudi potrebno presojati v medsebojni povezavi. Navadno je eden od teh znakov premalo, razen če gre za konkretne poškodbe.

Da lahko sklepamo na nasilje je potrebno videti celoto. Pomembno je, da smo pozorni in začnemo raziskovati, že če nam kateri od njih vzbudi sum o nasilju.

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašanj, pa se prav tako nanaša na vas same, na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

Menim, da je nasilje v družini pereč družben problem, ki zahteva posebno pozornost vseh služb, ki prihajajo v stik z družinami in njihovimi člani. Za obravnavo in preprečevanje nasilja v družini je potrebno usklajeno sodelovanje služb, učinkovita zakonodaja, ki omogoča hitro in trajno zaščito žrtev ter ničelna tolerantnost do nasilja kot splošna usmeritev družbe do tega problema.

2. Mislite, da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

V zadnjem obdobju se je zakonodaja deloma spremenila, potrebno pa bo še nekaj sprememb.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisiliti« niti zaušnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

Z vidika vzgoje, postavljanja mej, je to vprašanje mogoče celo lahko polemično. Vendar pa sama menim, da vzgoja s pomočjo nasilja, nasilnih dejanj ni dobra vzgoja in niti ni ustrezna ali sprejemljiva. Prepričana sem, da lahko meje postavimo otroku na konstruktiven način, ne tako, da ga ponižamo, temveč z zgledom, doslednostjo, jasnimi sporočili, odrekanjem ugodnosti, ki niso vezane na osnovne potrebe. Otroka ni potrebno fizično kaznovati, lahko mu le dovolimo omejen dostop do TV, računalnika ... Problematično je, ko starš ne zna nadomestiti neustreznih in tudi neuspešnih vzgojnih prijemov z ustreznimi. Če otrok ne pozna mej, omejitev, zahtev, odrekanj, prepovedi, je to lahko za njegov osebnosti razvoj prav tako pogubno kot doživljanje nasilja. Zato še enkrat: vzgajanje z nasiljem ni sprejemljivo in tudi ni sprejemljivo, da se neustreznih metod vzgoje ne nadomesti z ustreznimi. Otrok ne more biti nedotakljiv, ko gre za vprašanje postavljanja mej, učenja odgovornega odnosa do sebe in drugih, socialnega učenja ... Socialno in čustveno zdrav otrok se je sposoben spoprijeti z negativni čustev, torej jih mora spoznati, jih doživeti ... Nedotakljivi pa morajo biti: otrokova osebnost, dostojanstvo, varnost in njegove koristi. Dvomim, da bi me lahko kdo prepričal, da sem sodi zaušnica.

PRILOGA I: INTERVJU – CENTER ZA SOCIALNO DELO RAVNE NA KOROŠKEM

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom so nastali centri za socialno delo?

CSD Ravne je bil ustanovljen leta 1981 z namenom izvajanja javnih pooblastil po različnih zakonih za zaščito otrok, odraslih, starih ...

2. Katere so osnovne dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo CSD?

Izvajanje javne službe - javnih pooblastil in socialno varstvenih storitev, ki so opredeljene v različnih zakonih.

3. Koliko imate zaposlenih/prostovoljcev?

Za izvajanje osnovne dejavnosti po pogodbi z MDDSZ nas je zaposlenih štirinajst, za izvajanje dopolnilne dejavnosti, kot je pomoč na domu, psihosocialna pomoč družinam, pomoč ranljivim skupinam pa je po pogodbi z občino zaposlenih že sedemnajst ljudi.

4. Kje so glavni finančni viri? Kdo vas podpira? Ali imate s tem težave?

Osnovna dejavnost CSD je financirana s strani MDDSZ. Za ostale dopolnilne dejavnosti pa se prijavljamo na razpise ZZ, MDDSZ, občin ... Izvajamo tudi pomoč na domu, to je javna služba za štiri občine.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same. Predvsem, na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima, zakaj ste se odločili za delo na CSD?

Že sama odločitev, da se izobražujem za socialno delavko, me je približevala cilju, da svojo poklic opravljam v okoljih, kjer se razvijajo programi in različne oblike pomoči ljudem v stiski.

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k CSD in na ta način pomagate drugim?

Odraščala sem ob starših z izkušnjo druge svetovne vojne. Mama je preživela taborišče, oče je bil kot mladoletnik mobiliziran v nemško vojsko. Njuna skrb za družino je bila izredna. V družini je bila visoka vrednota delo, izobrazba in skrb za šibkejše. Že oče je kot gozdar posvečal veliko pozornosti reševanju stanovanjskega vprašanja takratnih gozdnih delavcev, ki so živeli v izredno slabih stanovanjskih razmerah. Ponosna sem bila nanj in uživala ob vsaki novi preselitvi gozdarskih družin. Morda me je to navdihovala, ko sem videla, da nekateri lahko udejanjijo svoje želje le ob pomoči drugih.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

Delo socialne delavke na centru za socialno delo danes še zdaleč ni več takšno, kot je bilo v letih sistema, ki je zagotavljal socialno, zdravstveno in zaposlitveno varnost. Če je bilo opravljanje socialnega dela v preteklosti zanimivo, je danes na veliki preizkušnji prepoznavanja novih potreb naših uporabnikov. Napor in zahtevnost so predvsem nove situacije, v katere vstopamo, in iz dneva v dan gradimo prakso, ki je ne moremo primerjati s prakso iz preteklosti. Današnji utrip življenja zahteva neprestano učenje socialnega delavca, skrb za poklicno higieno, nova znanja in varovanje pred lastnim izgorevanjem. Nalog in pričakovanj na terenu je vedno več. Ker sem delavno naravnana, velikokrat spregledam, da se je delavnik že iztekel. Včasih je ura 19.00 ali več, ko zapuščam pisarno. Vendar je to moja odgovornost. Seveda, če ne prihajam domov, tako kot ostali pričakujejo, to vpliva na moje življenje doma. Vendar imam veliko srečo in razumevanje pri vseh mojih družinskih članih, ki imajo takšno mamo in ženo radi.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilje.

1. Ali se otroci tudi sami obračajo na CSD? Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na CSD? Kakšno pomoč jim nudite?

Velikokrat se srečujem z otroki, ki sami potrkajo na moja vrata. Včasih preprosto zatožijo katerega od staršev. Vedno bolj pogosto prihajajo zaradi konfliktov z vrstniki. Včasih so preprosto v stiski, včasih imajo težave s šolskim uspehom.

Delo opravljam v okviru socialnovarstvenih storitev kot prvo socialno pomoč v smeri prepoznavanja težav in usmerjanja v reševanja, kot osebno pomoč v obliki vodenja, svetovanja ali urejanja in kot pomoč družinam, saj delo poteka tudi na terenu.

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

Ob prepoznavanju potreb na terenu sem v preteklih letih, seveda ob podpori direktorice in v sodelovanju s sodelavci, razvijala preventivne programe in nekateri se izvajajo še danes.

Za otroke in mladostnike, ki smo jih prepoznavali kot zanemarjene otroke, ki so imeli vedenjske in čustvene težave, smo razvili dnevni center za otroke in mladostnike, ki je dobil podporo kot petletni program s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ). Po zamenjavi vlade naš program ni več dobil podpore, vendar z otroki in mladimi še vedno delamo, vendar ob pomoči in podpori javnih delavcev. Program je namenjen krepitvi otrokove samopodobe, utrjevanju odgovornosti, prepoznavanju težav in usmerjanju v učinkovita vedenja, ki vodijo k rešitvi. Delo temelji na vzpostavljanju dobrega in sodelujočega odnosa, dogovarjanju in rednim evalvacijam učinkovitosti.

Že od leta 1997 dalje izvajamo program Psihosocialna pomoč družinam, ki je namenjena družinam z izkušnjo nasilja. Delo poteka na podlagi sklenjenega pisnega dogovora, ki je časovno in vsebinsko zelo konkretno opredeljen. Izvaja se na uporabnikovem domu, na Centru za socialno delo, po potrebi pa tudi drugje.

Vodimo učno izobraževalno skupino odraslih oseb z izkušnjo nasilja po konceptu skupin Teorije izbire. Izvajamo tudi različne delavnice in predavanja za starše, otroke in mlade.

3. Kdo vse se še zateče po pomoč na CSD? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

Prihajajo osebe v stiski. Danes so pogosto v stiski starši, ko začne njihov otrok odraščati in se soočati z izzivi v okolju, ki se zdijo staršem za njihovega otroka nevarni in ogrožajoči. Pogosto prihajajo učitelji, ki jim povzročajo stisko otrok v razredu, ki ne zmore slediti zastavljenemu programu. Za učitelje postaja vedno bolj moteče in naporno vedenje aktivnejših otrok, otrok, ki se vedejo nasilno do sovrstnikov, otrok, ki med poukom ne sodelujejo in ne upoštevajo navodil učiteljev.

Prihajajo odrasli s težavami v partnerskem odnosu. Večno aktualna tema je nezvestoba, ki se je včasih odražala v odsotnostih enega od partnerjev, v druženju in navezovanju na drugega partnerja. Danes se pojavlja nova oblika težav, nezvestoba preko interneta. Partnerji so sposobni pozno v noč sedeti pri računalniku in klepetati preko spletnih strani, medtem ko ga drugi čaka v postelji in se jezi.

Huda težava je strah staršev pred drogo in dejanska prisotnost droge v mladih družinah.

Nov izziv za stroko so stari starši, ki posegajo v starševsko vlogo svojih otrok, prevzemajo odločanje za vnuke in nemalokrat prijavljajo svoje otroke, da neustrezno ravnaajo z otroki. Ne vem, če sem naštel vse ...

4. Kakšne pristope za reševanje nasilja uporabljate v vaši organizaciji?

Uporabljamo izključno socialnodelavski pristop, kjer skupaj z uporabnikom opredelimo problem in se usmerjamo v reševanje. Socialnodelavska znanja plemenitimo z dodatnimi izobraževanji, ki jih omogočajo različni terapevtski pristopi, kot so Realitetna terapija in Teorija izbire, družinska terapija in druge. V vsakem primeru pa smo usmerjeni v sodelujoč odnos in krepitev virov in potencialov uporabnika.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Če govorim po občutku, se po pomoč obrača več žensk kot moških. Seveda pa se vsaka oseba, ki je v vlogi storilca, takoj počuti tudi kot žrtev. Sama ne verjamem, da se zgodba začne pri storilcu, ki je trenutno v obravnavi.

6. Se po tem, ko nekomu pomagate, v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Nikoli. Občutek zadovoljstva mi občasno prebudi izjava uporabnika o njegovem napredku. Zgodba do napredka pa je zelo, zelo dolga. V prvi fazi sodelovanja z žrtvami, le-te nimajo občutka, da pri nas dobivajo podporo in pomoč. So nezaupljive, pogosto dvomijo, da smo jih informirali o vsem, ne verjamejo v pomoč, pogosto obsojajo, krivijo CSD za lastno težavo. Zelo slabo ali sploh ne prepoznavajo svojih želja. Žal jim v resnici ne moremo odvzeti njihove težave, lahko pa skupaj z njimi iščemo rešitve, jih podpiramo v samozaupanju, jim omogočamo izkušnjo sodelujočega odnosa.

7. Se kdaj dogodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

Redno jih informiramo o oblikah in mrežah pomoči v Sloveniji. Na naši zloženki so naslovi tako vladnih kot nevladnih ustanov, ki nudijo pomoč tako žrtvam kot storilcem.

Najbolj pogosto se za pomoč odločajo ženske - za nameščenja v varne hiše ali materinske domove. Moški še danes nimajo priložnosti, da bi se zatekli pred nasilno žensko. Otroci manj, mladostniki več se obračajo na krizni center za otroke in mlade v Slovenj Gradcu.

4. SKLOP

Četrty sklop vprašanj zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah. Gre predvsem za vaše osebno mnenje.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Žrtve nasilja so osebe, ki v odnosu z nasilno osebo ne prepoznajo pravočasno, da jih druga oseba zlorablja. Žrtve nasilja so otroci, za katere sem prepričana, da imajo vsi, brez izjeme, radi svoje starše, ker jih potrebujejo. Za starše tega ne morem reči. Nisem sigurna, da imajo vsi starši radi svoje otrok, četudi tako govorijo. Bolj menim, da starši otroke potrebujejo, ali pa ne. Seveda govorim v konceptu nasilja in tega ne morem posploševati. Kaznovan otrok je običajno prepričan, da si je kaznen zaslužil.

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Storilci so osebe, ki izvajajo zunanji nadzor. To pomeni, da odgovornost za svoje počutje in svoj položaj prenašajo na druge. Mož, ki krivi ženo za lastni neuspeh ali počutje v odnosu, je nasilnež. Starš, ki lastno uspešnost meri z uspešnostjo otroka, je nasilnež. Starš, ki zaradi lastne nemoči pretepa svojega otroka ali ga psihično ustrahuje, je nasilnež. Žena, ki krivi moža, da si je morala poiskati drugega, je nasilna v odnosu. Vsakršno iskanje krivca za lasten neuspeh v drugi osebi je nasilje. Delodajalec, ki za nizko plačo nalaga delavcem več in več dela, je nasilnež.

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Nisem psiholog, vendar menim, da točnega psihološkega profila nasilneža ni mogoče oblikovati. To je enostavno nekdo, ki ima moč nad nekom.

4. Kaj se vam zdi, koliko časa navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

Sama izhajam iz prepričanja, da je vedenje naučeno. Vedenje ni nekaj, kar bi prinesli s seboj na svet. In ko se nekaj naučimo, seveda to uporabljamo, še zlasti, če z naučenim dosegamo želeno - da nas žena uboga, da je otrok priden, da delavec dela ... Nasilje traja toliko časa, dokler ne prepoznamo potrebe po spremembi vedenja. Ker verjamem, da je vedenje naučeno, tudi verjamem, da se da naučiti novega vedenja, seveda pa je to odvisno od pripravljenosti storilca in tega, ali on verjame v to, da mu bo drugačno vedenje zagotavljalo toliko ugodja, kot mu ga prinaša nasilno vedenje.

Torej je lahko nasilje enkratno dejanje, lahko pa je več mesecev, več let trajajoč nasilen odnos.

5. Kakšne so lahko posledice nasilja?

Posledice nasilja so drastične. Najbolj huda oblika je izguba občutka za uspešno zadovoljevanje lastnih potreb. Ženske žrtve nasilja večinoma trdijo, da one nič ne potrebujejo, želijo si le, da bi se otrokom godilo bolje kot

njim. Pri žrtvah nasilja je ogroženo njihovo duševno zdravje. Pogoste so depresije, brezvoljnost, brezcilnost. Ne znajo se zabavati, ne znajo se postaviti zase, ne znajdejo se v svobodi, težko zaživijo brez nasilja.

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja pa je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaše društvo?

Nasilja med seboj imajo podobne posledice. So pa tudi določene lastnosti nasilja, ki so prisotne samo pri eni od vrst nasilja. Največ je prisotnega fizičnega, psihičnega nasilja in zanemarjanje.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Fizične posledice so vidne navzven, ostale se prepoznajo v razgovoru z žrtvijo in tudi v razgovoru s storilcem.

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašanj, pa se prav tako nanaša na vas same, na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

Nasilje je nedopustno dejanje.

2. Mislite, da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

Glede zakonodaje sem prepričana, da je za dogodki, kar je smiselno povsem logično. Nobena zakonodaja ni pisana za vnaprej. Zakon je bil napisan na podlagi potreb. Ko je zakon zapisan, še ne zaživi dobro, ko se v praksi že pojavijo nove težave. Zato je zelo pomembno, da našo prakso beležimo in sporočamo težave, s katerimi se srečujemo pri delu.

Naučiti se moramo prepoznavati, beležiti in oblikovati predloge za izboljšanje. Jeza, da nam zakon ni v pomoč, je odveč. Kakršenkoli že je zakon, ga bomo lahko izboljševali samo z lastnimi aktivnostmi.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisoliti« niti zaušnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

Preveč me vprašate. Dnevno prejemam prijave, da je imel npr. triletni otrok buško, ko se je vrnil s stikov, in za tem očitke, kaj smo pa naredili; prijave šol, da se je otrok potožil učiteljici, da se boji domov, ker bo tepen; prijave svetovalnih delavk, da so na otrokovi roki opazile podplutbo ... Naučiti se moramo ravnati z informacijami in stiskami naših uporabnikov in tistih, ki zaznavajo nasilje.

Ne zagovarjam fizičnega kaznovanja. Še vedno sem prepričana, da močnejši v odnosu »prisoli« zaušnico, naj si bo otroku, ženi ali možu, takrat, ko je sam v stiski, ko sam več ne ve, kako bi dosegel, kar se njemu zdi prav. Naučiti se moramo prepoznavati lastne težave in jih reševati. Ko pade zaušnico, težava s tem ni nič manjša. Le prepoznali je nismo in tudi ne naučili reševati. Ko se bo ponovila, bomo ravnali enako. Če gre pri otroku za pisanje naloge, mu je lažji reči, da je len in da iz njega ne bo nič, mu eno pritisniti, da bo že začel pisati, kot pa se poglobiti v otrokovo stisko in prepoznati, da gre pri pisanju naloge za enake težave kot pri nas. Če nečesa ne vemo, ne poznamo, je za nas novo, se nam pač zdi, da je težko in to težko naredimo. Ko pade ena zaušnica, rešujemo lastno stisko, ker smo vendarle uspešni starši in naši otroci so pridni in naloge redno pišejo.

Strah me je, da novemu zakonu ne morem slediti toliko, kot nam nalaga, ker je časovno to nemogoče. Krmarim med pričakovanji uporabnikov, mojimi ocenami in zaznavami in zakonodajo. Bomo videli, kaj bo pokazala praksa.

PRILOGA J: INTERVJU – HIŠA ZAVETJA PALČICA

1. SKLOP

V prvem sklopu vas bom prosila za nekaj splošnih informacij o organizaciji.

1. Kdaj in s kakšnim namenom je nastala vaša organizacija?

Hiša zavetja Palčica je nastala približno dve leti nazaj. Maja 2007 je bila le pilotski projekt, oktobra 2007 pa je postala redna dejavnost Centra za socialno delo Grosuplje, ker so zdrave otroke nameščali v porodnišnice, bolnišnice ... Zdravstvene ustanove pa niso imele nič z njimi. Pa tudi vsaka rejniška družina ni za vsakega otroka. Potrebno je upoštevati tudi obstranske dejavnike. Otroka iz vasi ne moremo namestiti k družini v mesto ali obratno. Tu pa otroka spoznamo, rejniška družina pride v center, da se spozna z njim. Za to je tako dobro, da obstajamo.

2. Katere so osnovne dejavnosti s katerimi se ukvarjate?

Osnovna dejavnost je nudenje zavetja otrokom pri katerih center za socialno delo ugotovi, da jih je potrebno umakniti iz njihovega doma. To je namenjeno otrokom do šestega leta starosti. Bivanje je omejeno na tri tedne. Za otroke s problemi med sedmim in osemnajstim letom pa nudimo program kriznega centra. Ta je namenjen mladostnikom, ki se doma počutijo ogrožene in se lahko sami zatečejo po pomoč.

3. Koliko vas je zaposlenih/prostovoljcev v organizaciji?

Zaposlenih nas je sedem, redno aktivnih prostovoljcev pa je pet do šest, veliko jih je samo na papirju.

4. Kje so glavni finančni viri? Kdo vas podpira? Ali imate s tem težave?

Glavne finančne vire nam nudita center za socialno delo in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Ostali priboljški pa so iz donacij.

2. SKLOP

Drugi sklop vprašanj se nanaša na vas same. Predvsem, na kakšen način vi sodelujete v organizaciji in kako pomagate.

1. Najprej me zanima zakaj ste se odločili za delo v tem društvu, v tej instituciji?

Vse življenje me že veseli delo z otroki. Za to delo sem se odločila tudi zato, ker se mi zdi, da je na tem področju premalo narejenega, da je premalo znanja, kar se tiče razumevanja otrok, njihovih stisk, saj mora otrok začititi, da je tu .

2. Kaj je bil glavni razlog, da ste pristopili k temu delu? Se je kaj podobnega morda zgodilo tudi vam? Ste zato pristopili k temu društvu in na ta način pomagate drugim?

Sama lastnih izkušenj z nasiljem v družini nimam.

3. Se vam zdi to delo zanimivo, naporno, zahtevno? Ali delo, ki ga opravljate, vpliva tudi na vaše osebno/družinsko življenje?

To delo je to, kar sem si od nekdaj želela. Pred tem sem delala na centru za socialno delo, kjer je prisotna sama administracija, tu pa je delo s samimi otroki, z uporabniki, s starši. Zaradi tega to delo opravljam s zanimanjem in velikim veseljem.

Zaradi super vizij mi delo ne povzroča problemov doma, saj sem se v času dela tukaj naučila, kaj sodi k delu in kaj sodi domov. Seveda pride tudi težak dan, vendar imamo take dneve vsi.

3. SKLOP

V tretjem sklopu gre za niz vprašanj organizacije, njenih delavcev in žrtev nasilja.

1. Kakšni so razlogi, da se otroci obračajo na vaše društvo? Kakšno pomoč jim nudite?

Otroci sami se na naše društvo ne obračajo, saj delujemo preko Centra za socialno delo Grosuplje. Otroci sami se na nas ne morajo obračati, saj so za to še premajhni. Pri delu kriznega centra pa je to malo drugače. Tja pridejo otroci sami, občasno pa tudi z odločbo. Gre za umik iz domače situacije.

2. Se v vaši organizaciji izvajajo tudi svetovanja, izobraževanja kot pomoč žrtvam nasilja? Mogoče tudi opravljate kakšne preventivne ukrepe?

Ne, to delo izvaja center za socialno delo. Oni so tisti, ki skrbijo za svetovanje, izobraževanje, pa tudi preventivne ukrepe.

3. Kdo vse se še zateče po pomoč v vaše društvo? So to samo žrtve nasilja, morda tudi posamezniki z drugačnimi potrebami?

Pri nas pomoč dejansko nudimo samo otrokom žrtvam nasilja. Če k nam pride kdo z drugačnimi problemi, ga napotimo na drugi center.

4. Kakšne pristope uporabljate za reševanje nasilja uporabljate v vaši organizaciji?

Otrokom poskušamo pokazati drugačen način življenja. Naš namen je, da jim pokažemo, da svet le ni tako temen, kakor ga je otrok sam doživljal do dneva, ko je prišel k nam.

5. Imate občutek, da je med žrtvami nasilja več deklet kot fantov, ali obratno?

Med tem, kdo je žrtev, ni nikakršnih razlik.

6. Se po tem, ko nekomu pomagate, v vas samih dejansko poraja občutek, da ste nekomu resnično pomagali?

Seveda sam pri sebi dobiš občutek, da si nekaj dobrega naredil. Ko pa si že nekaj časa v tem delu, na stvari ne gledaš več tako subjektivno.

7. Se kdaj zgodi, da žrtev napotite na katero drugo društvo, organizacijo? Katero? Zakaj?

Ker so k nam napotene osebe preko centra za socialno delo, s tem nimamo problemov.

4. SKLOP

Četrty sklop vprašanj zajema vprašanja o samih žrtvah, o nasilju in njegovih posledicah.

1. Kaj menite, kdo so navadno žrtve nasilja?

Žrtve nasilja so otroci, mladostniki, ženske, čedalje večkrat pa tudi moški. Večino časa se je govorilo, da moških žrtev ni. Danes imamo že tudi prvo moško varno hišo.

Ko pa govorimo o nasilju nad otroki, pa ni rečeno, da so v večini žrtve otroci iz bolj socialno ogroženih družin. V takih družinah so taka dejanja le bolj očitna, saj se že tako več pojavljajo na centrih kot pa bogate družine. V bogatih družinah je družina prikazana kot nek ideal. Nasilje se navadno prikriva, saj so otroci urejeni, nahranjeni, velikokrat uspešni v šoli. Tako nihče ne pomisli, da se nasilje dogaja tudi v takih družinah.

2. Kdo pa so ponavadi storilci teh nasilij/dejanj?

Storilec dejanja ja lahko kdor koli. Navadno se govori, da so v večini storilci teh dejanj moški. V našem kriznem centru je večina žrtev, kjer so nasilje nad njimi izvajali moški, očetje.

3. Menite, da obstaja psihološki profil nasilneža?

Ne, ne obstaja psihološki profil nasilneža.

4. Kaj se vam zdi, koliko časa navadno traja nasilje (mesece, leta)? Ali je po vašem mnenju nasilje trajno dejanje ali le začasno (ima neko določeno obdobje)?

Nasilje navadno traja dlje časa. Redki so primeri, da bi se dejanje zgodilo samo enkrat, saj preteče precej časa od dneva, ko se dejanje prvič zgodi, do dneva spoznanja, ko oseba ugotovi, da nekdo nekaj ne dela prav in da zbere pogum, da o tem spregovori.

Včasih nasilje traja tudi celo življenje, saj žrtve nikoli ne zbere dovolj poguma, da bi o tem spregovorile.

5. Kakšne so lahko posledic nasilja?

Najpogosteje je posledica nasilja agresija. Če otrok v življenju izkusi samo agresijo, bo v veliki meri povzel to agresijo po starših, saj bo poznal samo tak način obnašanja. Dogaja pa se tudi, da se vsa ta agresija obrne, takrat je posledica nasilja depresija. Potrebno je čim hitreje prekiniti krog nasilja, da bo otrok lahko drugačen.

6. Ali se posledice nasilja tudi razlikujejo glede na vrsto nasilja (fizično, spolno, psihično, ekonomsko, verbalno, institucionalno, zanemarjanje)? Katera vrsta nasilja pa je po vašem mnenju najbolj izrazita oz. je najbolj/največkrat prisotna/prijavljena v vaše društvo?

Najbolj je prisotno fizično nasilje in zanemarjanje. Je pa tudi kar nekaj prijav spolnega nasilja. Velikokrat se nasilje dogaja v kombinaciji, da ni prisotna samo ena vrsta nasilja.

7. Je mogoče posledice nasilja ugotoviti, razbrati že navzven? Kako se to kaže?

Žrtve nasilja se ne da prepoznati v enem dnevu. Potrebno je kar nekaj časa in tudi veliko znanja, da ugotovimo, kdo je žrtev nasilja. V hiši zavetja je to odvisno tudi od tega, kako hitro se bo otrok privadil na novo okolje, kako hitro bo ugotovil, da je tukaj zaželen in da mu nihče ne bo storil žalega. Po tem, ko se otrok začne počutiti varnega, o tem tudi hitreje spregovori.

5. SKLOP

Zadnji, peti sklop vprašanj, pa se nanaša na vas same, na to, kako vi skozi vaše oči gledate na nasilje in kakšni občutki se vam ob tem porajajo.

1. Kakšno je vaše mnenje o nasilju v družini?

O nasilju v družini se danes govori več, vendar še vedno premalo. Žrtve še vedno mislijo, da jim je nasilje namenjeno in zaradi tega se ne poskušajo rešiti izpod okrilja nasilneža. Problem je v miselnosti, da ljudi prepričamo, da to ni to.. Če sami nič ne storimo, nasilje ne mine, temveč se samo še stopnjuje.

2. Mislite, da je v Sloveniji nasilje v družini zakonsko zadosti dobro urejeno? Bi kaj spremenili?

Zakon o preprečevanju nasilja je opredeljen tako, da če te nekdo grdo pogleda, da to že pomeni nasilje. Šli smo že preveč v skrajne meje, že v pretiravanje. Eno po riti še ne pomeni nasilja.

3. Kaj menite o predlogu zakona, da starš otroku ne sme »prisoliti« niti zaušnice, da je otrok popolnoma nedotakljiv?

To so že pretiravanja. Saj se bodo slej ko prej našle osebe, ki bodo znale to obrniti sebi precej v prid. S tem si bomo nakopali samo še dodatne težave.